

Anne Kivimäki

”Isovanhemmuus on parasta omien lasten jälkeen”

Isovanhempien kokemuksia isovanhemmuudesta

Opinnäytetyö

Syksy 2017

SeAMK Sosiaali- ja terveysala

Sosionomi AMK

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Koulutusohjelma: Sosionomi AMK

Suuntautumisvaihtoehto:

Tekijä: Anne Kivimäki

Työn nimi: ”Isovanhemmuus on parasta omien lasten jälkeen”

Ohjaaja: Katariina Perttula

Vuosi: 2017

Sivumäärä: 54

Liitteiden lukumäärä: 4

Opinnäytetyöni tarkoituksena on selvittää millainen rooli isovanhemmilla on lapsiperheiden tukemisessa. Tuon esiin mitä isovanhemmuus merkitsee heille itselleen. Tutkimuksesta selviää myös, minkälainen rooli isovanhemmalla on lastenlastensa elämässä ja millaista on isovanhempien antama tuki lapsiperheelle.

Opinnäytetyön teoriaosassa kuvataan isovanhemmuuden määritelmää ja isovanhemmaksi tulemisen kokemista monin eri tavoin. Teoriaosassa kuvataan myös isovanhemmuuden erilaisia rooleja lapsiperheen elämässä sekä isovanhempien antaman tuen eri muotoja lapsiperheille. Käytän kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää. Tutkimusaineiston keräsin haastattelemalla isovanhempia ja tukenani haastattelussa oli laatimani kyselykaavake.

Tutkimustuloksista käy ilmi, että isovanhemmilla on suuri rooli lapsiperheen tukemisessa. Isovanhemmat kokivat isovanhemmuuden tärkeäksi asiaksi heille itselleen. Isovanhemmat tekivät lastenlasten kanssa yhdessä monenlaisia asioita. Suosituinta tekemistä oli leikkiminen, lukeminen ja ulkoilu. Isovanhemmat tukivat lapsiperhettä antamalla käytännön apua, kuten hoitamalla lastenlapsia, auttamalla koti- ja remonttitoissa sekä viemällä lastenlapsia harrastuksiin. He antoivat henkistä tukea ja opastusta elämän kriisitilanteissa. Isovanhemmat tukivat lapsiperheitä myös taloudellisesti omien mahdollisuuksien mukaan.

Avainsanat: isovanhemmuus, isovanhemmat, tuki, lapsiperhe, lastenlapset

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work

Degree programme: Bachelor Degree Programme of Social Services

Specialisation: Bachelor of Social Services

Author/s: Anne Kivimäki

Title of thesis: "Grandparenthood Is the Best Thing after Our Own Children"

Supervisor(s): Katariina Perttula

Year: 2017

Number of pages: 54

Number of appendices: 4

The purpose of this thesis is to clarify what kind of role grandparents have nowadays supporting the families with children. I explore 1) what grandparenthood means to themselves 2) what kind of role grandparents have in their grandchildren's lives 3) what kind of support grandparents provide to families with children.

In the theory part, I describe the definition of grandparenthood and experiences of becoming a grandparent in many different ways. In addition, I deal with grandparent's different roles in the lives of families with children, and the various forms of support that grandparents provide to them. A qualitative research method is used in this thesis. The research material was collected by interviewing grandparents and with the help of a support questionnaire.

The research results indicate that grandparents have a big role in supporting families with children. Grandparents experienced that grandparenthood was very important to themselves. Grandparents did many things together with their grandchildren. The most popular activities were playing, reading and outdoor activities. Grandparents supported families with children by providing practical help, such as taking care of their grandchildren, helping with household and remodel work and driving grandchildren to their hobbies. They provided moral support and guidance in life crisis situations as well as economical help as far as possible.

Keywords: grandparenthood, grandparents, support, family with children, grandchildren

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
1 JOHDANTO.....	6
2 ISOVANHEMMUUS	8
2.1 Isovanhemmuus herättää tunteita	8
2.2 Isovanhemmuus voi olla myös haasteellista.....	10
2.3 Aikaisempia tutkimuksia isovanhemmuudesta	11
2.4 Vanhemmuuden roolikartta	13
3. ISOVANHEMMUUDEN TYYLEJÄ	14
3.1 Kaikkensa antavat isovanhemmat	14
3.2 Uustylyt isovanhemmat	15
3.3 Perinteiset isovanhemmat.....	15
3.4 Modernit isovanhemmat	17
3.5 Uusisovanhemmat.....	18
3.6 Isomummot ja -ukit.....	19
4 ISOVANHEMPIEN ANTAMA TUKI LAPSIPERHEELLE	20
4.1 Taloudellinen tuki.....	20
4.2 Käytännön tuki	21
4.3 Isovanhempien ja lastenlasten välinen vuorovaikutus	22
4.4 Vuorovaikutusta heikentäviä tekijöitä	24
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	26
5.1 Laadullinen tutkimus	26
5.2 Tutkimusongelmat	27
5.3 Aineiston keruu	28

5.4 Tutkimusaineiston analysointi	29
5.5 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	29
6 TUTKIMUSTULOKSET	31
6.1 Isovanhemmuuden merkitys.....	31
6.2 Isovanhemmuuden roolit.....	33
6.3 Isovanhempien antama tuki lapsiperheille	36
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	40
8 POHDINTA.....	47
LÄHTEET.....	51
LIITTEET	54

1 JOHDANTO

Omat lapset syntyvät, menevät päiväkotiin ja kouluun, pääsevät ripille, valmistuvat ammattiin tai suorittavat ylioppilastutkinnon. Pojat käyvät armeijan ja nuoret muuttavat opiskelemaan kotoa pois. Vanhemmat jäävät kahdestaan, joka voi asettaa parisuhteelle uusia haasteita. Jotkut voivat ratkaista asian omistautumalla työelämälle, aloittamalla opiskelun tai toteuttamalla matkustushaaveitaan. Jonain päivänä omat lapset tapaavat elämänkumppanin, rakastuvat ja perustavat perheen. Omien lastenlasten myötä äidistä ja isästä tuleekin yhtäkkiä isovanhempia ja heillä alkaa uusi elämänvaihe. Uudet isovanhemmat miettivät uusia roolejaan ja kutsumanimiään. Kutsumanimiä isoäidille ja isoisälle on monia.

Rakkaalla henkilöllä on monta nimeä. Isoäidin kutsumanimiä voivat olla esimerkiksi mumma, mummeli, mummi, mummo ja mummu. Isoisän kutsumanimiä voivat olla esimerkiksi pappa, paappa, ukki ja vaari. Nimityksen valintaan voi vaikuttaa se, miten vanhemmat ovat itse tottuneet kutsumaan omia isovanhempiaan. Siihen voi myös vaikuttaa oma kotiseutu ja perheen murretausta. (Vehmaskoski, 1989.)

Opinnäytetyöni aiheena on isovanhemmuuden merkitys, isovanhempien rooli lastenlasten elämässä ja isovanhempien antama tuki lapsiperheelle. Opinnäytetyöni kertoo yhdentoista isovanhemman, yhdeksän isoäidin ja kahden isoisän, omista kokemuksista isovanhemmaksi tulemisesta ja isovanhempana olemisesta.

Aihe on ajankohtainen kiireisessä ja muuttuvassa maailmassa. Tulevana sosionomina (AMK) halusin syventää omaa ammatillista kasvuani aiheen parissa, koska isovanhemmuutta kohtaa työskennellessä eri asiakasryhmien kanssa. Aihe on minulle myös henkilökohtainen, koska oma isoäitini hoiti minua lapsuudessa. Hän oli minulle tärkeä, rakas ja läheinen henkilö. Hän sai elää pitkän elämän 101-vuotiaaksi asti. Omistan opinnäytetyöni hänelle.

Tuluston ja Kukkumäen (2010, 116–117) mukaan suuret ikäluokat ovat tulleet isovanhempikiikään ja kertovat toisilleen lapsenlapsijuttujaan. On muotia olla hurautunut mummi tai vaari. Vuoden 2005 väestössä alle 18-vuotiaiden mummeja oli 582 000 ja vaareja 440 000. Perhekäsitys avioerojen, uusperheiden ja isovanhempien uusperheiden myötä on muuttunut.

Nykylapsilla on monenlaisia isovanhempia, joille pitää keksiä suhdetta kuvaava nimitys. Lapsilla on enemmän isovanhempia kuin omilla vanhemmillaan. Nykyiset mummit ja vaarit elävät pidempään kuin aiemmat sukupolvet ja isovanhemmusaika on pidentynyt. Isovanhemmat saattavat muuttaa eläkkeelle päästyään lastensa perheiden lähelle ja kuulua lastenlastensa elämään. Isovanhempien ja lastenlasten suhteet voivat olla nykyään läheisempiä kuin ennen. Lastenlasten kanssa ryömitään pitkin lattiaa, lasketaan liukumäkiä, matkustetaan ja vietetään yhdessä aikaa mökillä. (Tulusto & Kukumäki, 2010, 116–117.)

Mazzarella (2008, 18–19) toteaa kuuluvansa niihin, joiden mielestä on vaikeaa, kun on lapsenlapsia. Hän saa tavata heitä, muttei tapaa niin usein kuin haluaisi. Hänen lapsenlapsensa ovat yksitoista kuukautta vuodesta kaukana hänestä. Asiat voisivat olla vielä huonomminkin, koska jotkut isovanhemmat eivät saa tavata ollenkaan lastenlapsiaan tai joihin omat lapset ovat katkaisseet välinsä.

Tutkimuksen tavoite on selvittää, mitä isovanhemmuus on ja onko sen merkitys muuttunut jotenkin vuosikymmenten aikana. Minua kiinnostaa myös mitä isovanhemmat tekevät lastenlasten kanssa yhdessä ja miten isovanhemmat kuvailevat itseään isovanhempina. Tavoitteenani on myös selvittää isovanhempien antaman tuen muotoja ja merkitystä lapsiperheelle ja heille itselleen. Minua kiinnostaa myös isovanhempien ja lapsiperheen välinen vuorovaikutus ja miten isovanhemmat tukevat omaa jaksamistaan isovanhempina.

Kuten aiemmin jo mainitsin, haastattelin yhtätoista isovanhempaa, joista eräs isoäiti oli myös isoisoäiti. Haastatteluihin sisältyi kaihoisaa ja mukavaa muistelua, isovanhemmouden hienoja kokemuksia, kyyneliä ja naurua sekä kivoja kahvitteluhetkiä. Näistä kaikista hienoista tarinoista ja kokemuksista ammensin tutkimustietoa todellisilta kokemusasiantuntijoilta eli isovanhemmilta itseltään.

2 ISOVANHEMMUUS

Isovanhemmuus on kokonaan uusi ja ihmeellinen elämänvaihe. Isovanhemmat ovat eri-ikäisiä ensimmäisen lapsenlapsen syntyessä. Arajärvi (1995, 38–41) toteaa, että päivän, jona tieto ensimmäisen lapsenlapsen odotuksesta tulee, muistaa aina. Tieto voi herättää isovanhemmissa monenlaisia tunteita ja siitä alkaa isovanhemmille uusi ajanjakso. He voivat yhdessä jakaa ilon suvun jatkajasta, mutta tilanne voi myös olla hämmentävä. Ijäksen (2004, 31–32) mukaan ensimmäisen lapsenlapsen syntyessä alkaa uusi sukupolvi. Ensimmäinen lapsenlapsi tekee vanhemmista isovanhemmat ja heistä tulee mummoja ja mummuja sekä vaareja ja paappoja. Lapsenlapsen ihailu on suuri lahja vauvan vanhemmille.

Seuraavassa luvussa esittelen isovanhemmuuden herättämiä tunteita ja sen haasteita kirjallisuuden pohjalta. Kerron myös isovanhemmuudesta tehdyistä aiemmista tutkimuksista ja vanhemmuuden roolikartasta. Isovanhemmuuden roolikarttaa ei löytynyt kirjallisuudesta valmiina, joten tein siitä oman johtopäätöksiin.

2.1 Isovanhemmuus herättää tunteita

*”Mitä tunnen, siitä puoltakaan
en pysty sanoin kuvaamaan,
kun katson lapsenlasta nukkuvaa,
joka nukkuu unta ihanaa.*

*Peitteen alla posken nukat,
jaloissa pienen pienet sukat.
Katsella voisin tunnin, jos toisen
hellyys ja rakkaus loivat tunteen moisen.”*

(Ahokas, [Viitattu 12.11.2017].)

Isoäidin ja isoisän odotusajat ovat luonteeltaan erilaiset. Isoisä voi kokea, että hänen omat geeninsä jatkavat elämää ja isoäiti voi olla huolissaan ja murehtia. Oman tyttären raskaus tuo muistoja omasta odotusajasta ja synnytyskokemuksesta. Tyttären tai miniän raskaus lähentää ja yhdistää sekä tuo suhteeseen uutta hellyyttä ja lämpöä.

Lapsenlapsen odotus rakentaa myös nuoren perheen ja sukujen välisiä suhteita. Uudet ihmissuhteet ja oman paikkansa löytäminen voivat olla myös haastavia. Kärsivään taitava isoisä voi tarjota apua pojalleen tai vävyllään nuoren perheen varustaessa kotiaan vauvalle sopivaksi, kuten kokoamalla hoitopöydän tai pinnasängyn. Isoäidit etsivät kätköistään oman pojan tai tyttären vauvanvaatteita ja leluja ja esittelevät niitä tuleville vanhemmille. Vaatteet ovat kuluneita ja vanhoja, mutta niissä on tunnearvoa. Jos isovanhempien omat lapset ovat kaikki poikia, niin he voivat odottaa innolla tyttövauvaa ja saavat lopultakin hankkia kauniita mekkoja ja nukkeja pikkuprinsessalle. Vastaavasti poikavauva voi saada tyttösuvuissa erityistä huomiota osakseen. (Ijäs, 2014, 14–16.)

Ijäs (2004, 18) kertoo, että isovanhemmat ovat monenikäisiä ja nuoremmille isovanhemmille uusi elämäntilanne voi tulla yllättäen. Useimmat isovanhemmat ovat ensimmäisen lapsenlapsen syntyessä 50–60-vuotiaita, mutta nuorimmat isovanhemmat voivat olla alle nelikymppisiä. Ikä, mielikuvat ja muistot omista isovanhemmista vaikuttavat isovanhemmuuden kokemiseen. Monilla tulevilla isovanhemmilla voi olla muistoissa ihana mummo sekä turvallinen ja monitaitoinen vaari. Toisilla näitä muistoja ei ole, koska omat isovanhemmat ovat kuolleet varhain, jopa ennen omaa syntymää. Isovanhemmista on kuitenkin kerrottu tarinoita ja he ovat niistä tulleet tutuiksi. Joistain isovanhemmista voi olla jostain syystä vaiettu.

Arajärvi (1995, 6, 45–46) korostaa, että isovanhemmaksi tuleminen on ihmeellinen kokemus, koska silloin alkaa ”uusi kolmas elämä”. Vanhemmalla sukupolvella on suuri vaikutus lastenlasten lapsuuteen, nuoruuteen ja jopa aikuisuuteen. Monet isovanhemmat huomaavat vanhentuneensa, kun maailmaan syntyy kolmas sukupolvi. Etenkin nuoret isoäidit eivät halua olla ”vanhoja” ja kuulua edelliseen sukupolveen eivätkä halua itseänsä kutsuttavan mummuksi. Uuden aseman hyväksymiseen tarvitaan isovanhemmilta kypsyyttä ja sukupolvikuvat voivat auttaa näissä asioissa.

Rotkirch (2014, 161) toteaa, että isovanhemmuutta kutsutaan elämän jälkiruoaksi, se on vanhemmuuteen verrattuna kevyempi ja nautinnollisempi elämäntehtävä. Toisinaan jälkiruoastakin voi löytyä kirpeitä sivumakuja.

Voi olla vaikeuksia omien lasten kanssa muttei lastenlasten tai päinvastoin. Monet isovanhemmat hullaantuvat lapsenlapsensa kuten vanhemmat lapsiinsa. Dieckmannin (2002, 37–50) mukaan tuleva isoäiti ja isoisä pääsevät osallisiksi odotuksen riemuun ja tuskaan. Äidin ja odottavan tyttären välille voi kehittyä uudenlainen tasavertainen luottamussuhde. Oma äiti on kokenut raskauden ja synnyttämisen ja tytär on nyt samassa elämäntilanteessa. Joskus tällainen lämmin suhde voi syntyä myös anopin ja miniän välille. Tuleva isoisä ottaa rauhallisemmin, mutta tuleva isoäiti esimerkiksi neuloo nuttuja tai ostelee neutraalin värisiä vauvanvaatteita.

Perhesynnytyksessä mukana oleva isä pääsee heti lapsen ensi minuutteina solmimaan sidettä pienokaiseen ja jossain vaiheessa usein myös isovanhemmat saavat tiedon. Sanat eivät riitä kuvaamaan tunteita, joita tämä tapahtuma heissä herättää. Elämän onni, riemu ja rikkaus vyöryvät voimalla isovanhempien yli ja ovat aivan hukuttaa heidät. On syntynyt maailman kaunein ja rakkain lapsi. Vaikka isovanhemmat olisivat kokeneet tämän hetken monta kertaa, he vakuuttavat jokaisen kerran olevan yhtä ehdoton, ainutkertainen ja sydänjuuria ravistava. Syntymän ihme on aina yhtä ihmeellinen. (Dieckmann, 2002, 37–50.)

2.2 Isovanhemmuus voi olla myös haasteellista

Isovanhemmaksi tulemisen ajoitukseen ei voi vaikuttaa. Isovanhemmuus on jotain, mikä annetaan ja se on pysyvää. Aika voi olla isovanhemman näkökulmasta liian varhain tai toivottoman myöhään. Vauvauutinen voi olla joskus odotettu, eikä se ole välttämättä aina iloinen yllätys. Oma tytär voi olla vielä nuori ja odottaa vauvaa ilman kumppania tai teini-ikäinen poika voi yllättäen ilmoittaa isäksi tulemisestaan. Isovanhemmuus voi alkaa jo varhaisessa keski-iässä, jolloin voi joutua miettimään omaa identiteettiään. Parhaassa työiässä olevalle keski-ikäiselle ajatus itsestä mummona tai vaarina voi olla outo. (Laru, Oulasmaa & Saloheimo, 2010, 105–106.)

Larun, Oulasmaan ja Saloheimon (2010, 106–108) mukaan omien lasten ollessa vanhempia, isovanhemmat ovat ehkä odottaneet, toivoneet ja kaivanneet lastenlapsia hartaasti.

Jos tyttärestä tulee äiti yli 40-vuotiaana, voi isovanhempien huoli omasta terveydestä ja jaksamisesta ahdistaa. Ne yli 40-vuotiaana äidiksi ja isäksi tulleet, joilla on iäkkäät vanhemmat, voivat myös ajatella joutuvansa samanaikaisesti kantamaan vastuuta omien lasten lisäksi omista vanhemmistaan. Erityisen haasteen isovanhemmukseen tuo omat äidiksi tai isäksi tulevat lapset, joilla on ollut kasvuun, kehitykseen tai terveyteen liittyviä vaikeuksia. Näiden aikuisten erityislasten vanhemmilla on huoli oman lapsen pärjäämisestä ja jaksamisesta vanhemman roolissa. Pelko oman lapsen jaksamisesta voi kuluttaa isovanhempien omia voimavaroja. Isovanhemmat kokevat erityisiä tunnehaasteita, jos lapsenlapsi on esimerkiksi pitkäaikaissairas tai vammaisen. Erityistä tukea kaipaavan lapsenlapsen hoitaminen voi ensin pelottaa isovanhempia. (Laru, Oulasmaa & Saloheimo, 2010, 106–108.) Taipale (2017, 238–239) esittää, että vanhempi voi sairastua tai mielenterveys horjua, joka vie voimia vanhemmuudelta. Psykoottisella vanhemmalla voi olla harhoja ja masennusta, joka huonontaa ihmissuhteita ja luo turvattomuutta. Vakavan sairauden hoidot ovat raskaita ja toipuminen pitkällistä. Lapsenlapsella voi olla oppimisvaikeuksia, kuten luki- ja laskentohäiriöitä ja häntä voidaan kiusata siitä koulussa ja netissä.

2.3 Aikaisempia tutkimuksia isovanhemmudesta

Isovanhemmuudesta on tehty aikaisempia opinnäytetöitä ja väitöskirja. Tuon esiin kaksi opinnäytetöitä, joissa on selvitetty isovanhemmuden merkitystä lapsiperheen elämässä. Ensimmäisessä tutkimuksessa asiaa tutkitaan lapsiperheen kokemuksesta ja toisessa tutkimuksessa isovanhempien kokemuksesta. Tuon esiin myös väitöskirjan, joka on tehty isovanhempien investointien yhteydestä vanhempien lastenhankintaan ja lasten hyvinvointiin nyky-yhteiskunnissa.

Kiviranta (2014, 21–22) on tehnyt tutkimuksen aiheesta Lapsiperheiden kokemuksia isovanhempien roolista ja merkityksestä lapsen kasvuun ja kehitykselle. Hän tarkasteli aihetta lapsiperheiden kokemuksesta. Hän teetti kyselyn järjestämällä teemapäivän koko perheelle, johon saivat osallistua lapset, vanhemmat ja isovanhemmat. Se järjestettiin yhteistyössä Nurmon Lions Clubin / Valakioiden kanssa.

Kivirannan (2014, 30–31) tutkimuksesta selviää, että isovanhemmat ovat tärkeitä niin lapselle kuin vanhemmillekin ja he olivat suurena apuna lapsiperheille. Hänen mielestään isovanhemmilla oli tärkeä rooli lasten kasvussa ja kehityksessä. Isovanhemmat ovat tärkeä osa lapsen sosiaalista verkostoa ja he opettavat heille tärkeitä asioita, joita lapset tulevat tarvitsemaan myöhemmin omassa elämässään.

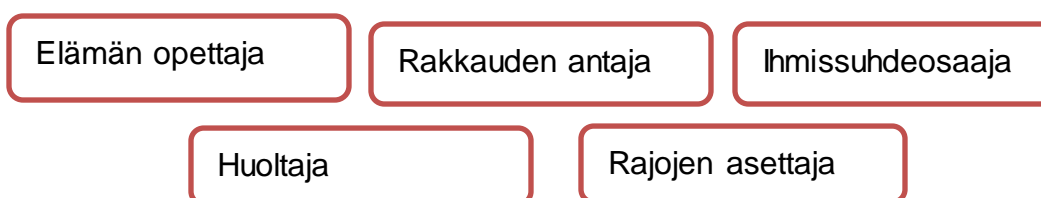
Kahri (2012, 16) on tehnyt tutkimuksen aiheesta Isovanhempien kokemuksia isovanhemmuudesta. Hän tarkasteli aihetta isovanhempien kokemuksesta. Tutkimuksen aihe lähti Mannerheimin lastensuojeluliiton kylämummi- ja vaari toiminnasta. Siinä mukana ollut isoäiti esitti liiton Pohjois-Pohjanmaan piirin työntekijöille toiveen, että isovanhemmuutta tutkittaisiin.

Kahrin (2012, 40–47) tutkimuksesta selviää, että isovanhemmuus on isovanhemmille hyvin merkittävä, ihana ja tärkeä asia heidän elämässään. He pitävät isovanhemmaksi tuloa luonnollisena asiana ja heidän omat isovanhempansa olivat olleet heille tärkeitä. Tästä syystä he halusivat läheisen suhteen omiin lastenlapsiinsa ja he halusivat ottaa vastuuta lastenhoidossa. Isovanhemmuus on vuorovaikutussuhde. He antavat mielellään neuvoja ja opastusta. He kohtelevat lastenlapsiaan tasa-arvoisesti. Jokainen isovanhempi toteuttaa isovanhemmuuttaan omalla tavalla. Siihen vaikuttavia seikkoja ovat esimerkiksi oma elämäntilanne, välimatkat ja ikä.

Tanskanen (2014, 45) on tehnyt väitöskirjan aiheesta Isovanhemmat, vanhempien lastenhankinta ja lasten hyvinvointi. Tanskasen (2014, 59) väitöskirjasta selviää, että isovanhempien tuki on yhteydessä vanhempien lastenhankintaan ja lasten hyvinvointiin. Kaikilla isovanhemmilla ei ole samanlaista vaikutusta ja erityisesti äidinäidin merkitys korostuu. Lasten ja lastenlasten tukeminen voi tuottaa kokonaiskelpoisuushyötyä isovanhemmille. Käytännössä lastenlasten elämään osallistuminen voi tuoda isovanhempien elämään sisältöä, joka auttaa heitä pysymään terveinä. Vanhempien näkökulmasta isovanhempien tuki auttaa työ- ja perhe-elämän yhteensovittamista ja mahdollistaa vanhempien työllistymisen. Isovanhempien investoinnit ovat yhteydessä lastenlasten hyvinvointiin. Isovanhemmat ovat tärkeä osa perhettä ja nyt olisi aika huomioida isovanhempien merkitys ja ottaa isovanhemmat mukaan perhepolitiikan piiriin.

2.4 Vanhemmuuden roolikartta

Vilenin, Vihusen ja Vartiainen ym. (2013, 118–119) mukaan vanhemmuuden roolikartta on kehitetty selventämään ja jäsentämään vanhemmuutta. Vanhemmuus koostuu erilaisista arkipäivään liittyvistä taidoista. Mitä enemmän äidillä tai isällä on erilaisia tarvittavia rooleja käytettävissä, sitä joustavammin hän voi toimia vanhemman roolissa. Roolit kehittyvät vuorovaikutuksessa lapsen kanssa ja niiden perusteena oleva lainsäädäntö on otettu huomioon

Kuvio 1. Vanhemmuuden roolikartta

Päärooleja ovat: **rakkauden antaja**, **elämän opettaja**, **ihmissuhdeosaaja**, **rajojen asettaja** ja **huoltaja**. Pääroolit ovat jaettu vielä alaroleihin. (Kuvio 1.) **Rakkauden antajan** alaroleja ovat itsensä rakastaja, hellyyden antaja, lohduttaja, myötäeläjä, suojelija, hyväksyjä ja hyvän huomaaja. **Elämän opettaja** opettaa arkielämän taitoja, erottamaan oikean ja väärän, arvostamaan kauneutta sekä hyviä tapoja ja sosiaalisia taitoja. Hän on mallin antaja, arvojen välittäjä, perinteiden vaalija. **Ihmissuhdeosaaja** on hyvä kuuntelija, keskustelija ja kannustaja. Hän auttaa ristiriidoissa ja tunteiden hyväksymisessä sekä osaa pyytää ja antaa anteeksi. Hän tukee itsenäisyyttä ja toteuttaa tasapuolisuutta sekä vaalii perheen ja lapsen ihmissuhteita. (Vilen, Vihunen & Vartiainen ym, 2013, 119).

Vilen, Vihunen ja Vartiainen ym. (2013, 119) kertovat, että **rajojen asettaja** takaa koskemattomuuden ja luo turvallisuutta. Hän noudattaa ja valvoo sääntöjä ja sopimuksia sekä asettaa rajoja. Hän osaa sanoa ei ja huolehtii vuorokausirytmistä. **Huoltajan** alaroleja ovat ruoan antaja, vaatettaja ja virikkeiden antaja. Hän turvaa levon ja opettaa rahan käyttöä sekä huolehtii puhtaudesta ja ympäristöstä. Hän huolehtii lapsen riittävästä ulkoilusta ja sairaasta lapsesta.

3. ISOVANHEMMUUDENTYYLEJÄ

Tutkimuksen mukaan on olemassa monenlaisia isoäitejä ja isoisiä. Esittelen luvussa, miten kirjallisuudessa eritellään isovanhempia, erilaisten isovanhempien omaksumia rooleja ja eri tyylejä olla isovanhempi. Taipale (2017, 15–16) toteaa, että jokainen isoäiti on maailman paras omalla tavallaan, mutta isoäitinä olemissä jokainen voi itse vaikuttaa. Isoäitiys kasvaa ja kehittyy koko ajan läheisessä ihmissuhteessa lapsenlapsen kanssa ja se voi olla vaativaa. Isoäitiys on myös helppoa, koska siinä ei kilpailla maailman kaikkien mummojen kanssa. Isoäitiyden tarinoita ei voi verrata toisiinsa.

3.1 Kaikkensa antavat isovanhemmat

Ijäs (2004, 83–85) kertoo, että isovanhempien perusteluna on halu antaa ja tukea sekä omien tarpeidensa vähäisyys ja vähättely. ”Mitä meistä itsestämme, emme enää tarvitse mitään.” Tavallisin syy uhrautuvaan käytökseen on korvaamisen tarve. He ajattelevat, että heidän on korvattava jotain, mitä omat lapset jäivät vaille. He tuntevat syyllisyyttä siitä, että olivat kiireisiä silloin, kun omat lapset olivat pieniä. Työ vei kaiken ajan. Kaikkensa antaminen voi olla pettävää, sitä ohjaavat ehkä enemmän omat tarpeet kuin lapsiperheiden tarpeet. Silloin on vaarana ripustautua lasten ja lastenlasten elämään, odottaa heiltä kiitollisuutta ja huolenpitoa vastapalveluna. Isovanhemman on etsittävä ja löydettävä tasapaino oman elämän ja lasten perheisiin osallistumisen välille.

Fågel (2010, 65–66) toteaa, että isovanhemmat pohdiskelevat tämän ajan kiireisyyttä. Heidän mielestään lastenlapsille hankitaan liian paljon tavaroita ajan ja rakkauden sijaan. He kokevat, että aikuiset ovat itsekkäitä ja lasten elämänpiiristä puuttuu jatkuvuutta. Isovanhempia huolestaa, mikä on lapsen paikka nykyään. Isovanhemmat mainitsevat, etteivät itsekään olleet omille lapsille tarpeeksi läsnä ja he haluavat paikata nyt asian elämällä mahdollisimman vahvasti lastenlasten arjessa. Lapsiperheiden arkea yritetään ymmärtää ja siitä kannetaan huolta.

3.2 Uustylyt isovanhemmat

Ijäs (2004, 86–88) nostaa esille, että joskus isovanhemmat eivät osoita minkäänlaista innostusta lastenlastaan kohtaan. Narsismi näkyy isovanhemmissa, jotka ovat kiinnostuneita vain omasta elämästään, menemisistään, harrastuksistaan ja viihtymisestään. Uustylyys saattaa olla lisääntymässä. Uustylyt isovanhemmat ovat tottuneet vapaaseen ja aktiiviseen elämänmenoon. Matkustelu, harrastukset, kuntosalit, tanssi ja terassit kutsuvat. Kokemus voi olla varsin satuttava ja loukkaava, koska lasten vanhemmat toivovat tukea, rohkaisua, hyväksyntää, konkreettista apua, huomiota ja välittämistä.

Isovanhempien omat muistot voivat olla raskaita eikä niitä haluta kokea uudelleen ja he haluavat pitää etäisyyttä ikäviin kokemuksiin. Se voi johtua myös isovanhemman senhetkisestä tilanteesta. Ikäkausikriisit, avioliitto-ongelmat tai työpaineet vähentävät isovanhempien voimavaroja ja he vetäytyvät omiin oloihinsa tai hakevat virkistystä harrastuksistaan. Jos tilanne säilyy etäisenä, niin lapset ja lastenlapset voivat vastata tilanteeseen tyydydellä. (Ijäs 2004, 86–88.)

3.3 Perinteiset isovanhemmat

Ijäksen (2004, 89–92) mielestä perinteisesti ajatellaan, että isovanhemmat ovat kiireettömiä ja harmaahiuksisia. Isoäiti esiliina yllään kokkaa, leipoo, kattaa pöytää, neuloo ja parsii. Isoisä Reino-tohveleissaan lueskelee, tarinoi tai nikkaroi ulkoverssaassa. Mummolassa on laaja pihapiiri ja metsää ympärillä sekä kotieläimiä. Isoäidillä on kukkapenkkejä, mansikkamaa, marjapensaita ja juurikasmaa. Tällaisia mummoloita oli silloin kun nykyiset isovanhemmat olivat lapsia. Kaupunkimummolat olivat vanhoissa kerrostaloissa, joissa tuoksui vastaleivottu pulla ja mummon herkulliset ateriat. Vaarit lukivat, pelasivat ja polttelivat piippuaan. Nyt kun hyvinvointivaltion rakenteet natisevat, edelleen perinteisiä isovanhempia tarvitaan lapsiperheen tueksi ja avuksi. Nykyajan ”mummottaminenkin” sisältää siis paljon perinteisen isoäidin piirteitä: ruokkimista, hemmottelua, hoitoa ja huolehtimista.

Perinteiset isoisät pelaavat ja leikkivät, rakentavat juna- ja autoratoja tai valmistavat laivoja, lentokoneita, pajupillejä, jousipyssyjä. Isovanhemmat omistavat usein kesämökkejä, jossa kalastetaan, marjastetaan ja sienestetään. Juhlapyhinä koonnutaan mummolaan ja se liittää sukupolvia yhteen. (Ijäs 2004, 89–92).

Lumme-Sandtin ja Pietilän (2014, 143–146) mukaan isoisien rooli ja merkitys perheissä on kasvamassa. Suurille ikäluokille isoisyys on tuttua ja kohta isoisiksi tulevat 1970–1980 –luvulla eläneet miehet. Heille osallistuminen lastenhoitoon on itsestään selvää jo omien lasten ollessa pieniä. He ovat osallistuneet perheen kanssa puuhailuun ja yhteiseen vapaa-aikaan. Äidin vanhempiin saatetaan olla enemmän tekemisissä kuin isän vanhempiin, koska äiti on lapsena tottunut saamaan hoivaa omalta äidiltään. Isoisyys on sosiaalisesti että henkilökohtaisesti yhtä tärkeää kuin isoäitiys. Pojat ja isoisät kokevat yhteisyyttä myös vapaa-ajan vietyssä ja isoisä on heille keskeinen henkilö. Pojat näkevät isoäidin tukiroolissa, kun tytöt kokevat isoäidin olevan keskeinen perheyhteisyyttä luova henkilö. Naisilla hoivaajan rooli jatkuu myös isoäitiydessä, mutta monet isoisät haluavat osallistua tasa-arvoisesti isoäitien rinnalla lastenlastensa elämään. Isoisyys on heille mahdollisuus elää perhe-elämää työntäyteisten vuosien jälkeen.

Sukutyössä isoisät luovat lastenlapsille yhteyden suvun historiaan ja menneisyyteen. Mentoroinnin avulla isoisät siirtävät tietojaan ja taitojaan lastenlapsilleen. Isoisät tukevat lastenlapsiaan henkisesti, mikä sisältää moraalisia neuvoja, ohjausta ja lohdutusta sekä uskonnollisen vakaumuksen välittämistä. Ajanviettoiminnan avulla isoisät tarjoavat nautinnollisia ja hauskoja kokemuksia lastenlapsille. Isoisät yllä pitävät perheidentiteettiä näyttämällä miten perhe toimii, ja he luovat perhesiteitä ja jatkuvuutta. Tämä on tärkeää perhekriisien, kuten avioeron kohdatessa perhettä. Isoisät myös investoivat lastenlastensa tulevaisuuteen takaamalla heille henkisiä ja aineellisia resursseja ja pääomaa, joka jatkuu isoisän kuoleman jälkeen esimerkiksi perinnön ja muistojen muodossa. (Lumme-Sandt & Pietilä, 2014, 143–146.)

3.4 Modernit isovanhemmat

Monet nykyisovanhemmat käyvät töissä ja nuoremmilla on vielä omia lapsia kotona. Oman elämän arjen pyörittäminen vaatii isovanhempien voimia, eikä isovanhemmudelle jää aikaa, vaikka he haluaisivat ja lapsenlapset koetaan tärkeiksi ja rakkaiksi. Nykyajan viestintävälineet kuten puhelin ja sähköposti helpottavat yhteydenpitoa. Moderni isoäiti seuraa muotia ja meikkaa. Moderni isoisä seuraa aikaansa, osallistuu ja harrastaa. Isovanhemmat hoitavat parisuhdettaan. Isovanhempia saatetaan kutsua vauhtimummoksi tai – vaariksi, uramummoksi ja – ukiksi, nettimummoksi ja – vaariksi tai etäisovanhemmiksi, jos he asuvat pitkien välimatkojen päässä lastensa perheistä. Eläkkeelle siirtyminen mahdollistaa isovanhemmille muuton etelän maihin ja lapsiperheet voivat lomailla heidän luonaan. Jotkut isovanhemmat palaavat Suomeen, koska heillä on ikävä ja he haluavat seurata lastenlastensa elämää. Lapsiperheet voivat myös asua ulkomailla tai miniä tai vävy voi olla ulkomaalainen. Parantaakseen vuorovaikutusta voi alkaa opiskella uutta kieltä ja tutustua uuteen kulttuuriin. (Ijäs 2004, 93–95.)

Alitolppa-Niitamo ja Säävälä (2010, 138–141) kertovat, että maailmanlaajuinen verkottuminen voi luoda tilanteita, mahdollisuuksia ja haasteita, joissa läheiset ihmissuhteet joutuvat venymään yli valtioiden rajan. Monet muuttavat maasta toiseen opiskelun, työn tai ihmissuhteiden takia. Myös isovanhemmat voivat muuttaa esimerkiksi työn takia tai viettääkseen eläkepäiviä ulkomailla. Isovanhemmuus ylittää rajoja myös, kun oma lapsi solmii parisuhteen ulkomaalaisen henkilön kanssa ja saa lapsia. Ylitettävät rajat voivat olla maantieteellisiä ja kulttuurisia. Isovanhemmat joutuvat hyväksymään pitkät erot lapsestaan ja lapsenlapsestaan. Sukupolvien ketjua uhkaa fyysisen etäisyyden lisäksi ajan myötä myös kielellinen ja kulttuurinen etäisyys. Isovanhemmuus voi toteutua omaksumalla uudenlaista ajattelua ja ennakkoluulotonta suhtautumista uuteen teknologiaan. Lapsenlapseseen voi pitää yhteyttä puhelimella, Skypellä ja sosiaalisen median kautta, kuten Facebookin kautta sekä tietenkin lähettämällä kirjeitä tai kortteja postin kautta. Isovanhemmat voivat toimia ulkomailla asuvan lapsenlapsensa kielitaidon ja kulttuurisen identiteetin kehittäjänä.

3.5 Uusisovanhemmat

ljäs (2004, 96–98) esittää, että useilla lapsilla on nykyisin enemmän isovanhempia kuin ennen, neljän sijasta kuusi tai enemmän ja kaikki elossa. Avioerot ja niiden jälkeen syntyneet uusperheet ovat yleistymässä. Tilanteet muuttuvat myös jos isovanhemmat eroavat. Isovanhempimallit ovat muuttuneet, on avomummoja ja isoäitipuolia sekä uusisovanhempia, jotka saavat useita lapsenlapsia uusperheen myötä eli isovanhemmuus ei ole välttämättä geneettinen. Uudessa tilanteessa ei ole merkittävää se, kuka on kenenkin lapsi, vaan hyväksyntä ja turvan tarjoaminen. Uudet tilanteet avioerokiistojen ja uusien parisuhteiden myötä eivät ole helppoja. Rakkaus, kiintymys ja uskollisuus ovat lapsille tärkeitä elämäntilanteen muuttuessa.

Laru, Oulasmaa ja Saloheimo (2010, 110) valaisevat, että uusperheen tilanne on haastava, kun on huomioitava usean perheen toiveet ja tavat. Isovanhemmat miettivät keneen luoda isovanhemmuussuhde ja mahdollisuutta asettua esimerkiksi eron ja uusperheen aiheuttamien ristiriitojen ulkopuolelle. Lastenlasten suhde uusisovanhempiin voi olla avoin ja välitön, kuten isovanhemman suhde uusperheen lapsiin. Suhde biologisiin lastenlapsiin voi tuntua vahvemmalta kuin suhde puolisoon lapsenlapsiin. Isovanhemman voi olla vaikea asettaa rajoja vieraille lapselle. Jos perheessä on useampia isovanhempia, niin sopivia kutsumanimiä voi miettiä yhdessä lasten kanssa. Juhlapyhät voivat aiheuttaa monenlaista päänvaivaa, kun mietitään lahjojen ostoa ja ketä kutsutaan erilaisiin juhliin. Isovanhempien auktoriteettiasema on vanhempien hyvä selvittää lasten kanssa ja täten vältetään monta ongelmatilannetta.

Hiila (2010, 137) kertoo, että kypsään ikään ehtineiden uusperheessä isovanhempien keskinäiselle suhteelle on merkittävää jakaa rakkaus lastenlapsiin ja huolehtia heistä. Uusperheen monikulttuuristen isovanhempien ja aikuisten lasten välisellä suhteella on erityinen merkitys. Lapsenlapset ovat silta molemminpuoliselle ymmärrykselle ja hyväksynnälle sukupolvien välillä. Ulkomailla ja Suomessa on eroavaisuutta, milloin äiti menee töihin ja lapset hoitoon. Kummankin yhteiskunnan arvot heijastuvat vanhempien mahdollisuuteen valita eri vaihtoehtoista.

3.6 Isomummit ja -ukit

Ijäs (2004, 101–102) perustelee, että elintason kohotessa elinikä pitenee ja 80- ja 100-vuotiaiden määrä kasvaa. Sukupolvessa saattaa olla neljäs tai viides polvi. Osa saattaa olla hyväkuntoisia teräsvaareja tai – mummoja. Toiset saattavat olla kuitenkin kivuliaita, hauraita ja muistamattomia isovanhempia. Suvun vanhuksella voi olla takanaan merkittävä elämä ja hän on arvokas ja kunnioitettava. Dieckmannin (2002, 66–67) mukaan esimerkiksi dementiaa sairastava vanhus voi herätä eloon sumuisesta maailmastaan, kun tapaa lapsenlapsenlapsensa. Hauraatkin isovanhemmat kuitenkin nauttivat lastenlasten seurasta ja se on heille tärkeää. Elämän ääripäät kohtaavat, kun lapsuus koskettaa vanhuutta.

Haavio-Mannila (2010, 104) kertoo, että elossa olevia isovanhempia on tulevaisuudessa aiempaa enemmän. Isovanhemmuus ja isoisovanhemmuus tulevat lisääntymään. Lapsilla ja aikuisilla on kosketus entistä useampaan sukupolveen, mikä tuo näkemyksiä ihmisten erilaisuudesta. Kun jälkipolvia on useita, isoisovanhemmilla on aina uusi polvi, jonka kanssa voi leikkiä. Eläminen yhteydessä lapsiin ja nuoriin estänee kalkkeutumista ja suvaitsemattomuutta.

4 ISOVANHEMPIEN ANTAMA TUKEA LAPSIPERHEELLE

Isovanhemmat voivat antaa lapsiperheelle monenlaista tukea. Tuen muotoja voivat olla taloudellinen ja käytännön tuki. Chambers, Allan, Phillipson ym. (2009, 67) toteavat, että isovanhemmat antavat lapsiperheelle taloudellista, käytännön ja henkistä tukea. Tuen luonne ja kesto ovat riippuvaisia olosuhteista ja isovanhempien ja lapsiperheen välisestä suhteesta. Käytännön tuen antamiseen, kuten lasten hoitamiseen vaikuttavia seikkoja ovat välimatkat ja perheen sen hetkiset tarpeet. Taloudellisen tuen antamiseen vaikuttaa sukupolvien taloudellinen tilanne. Isovanhemmat tukevat lapsiperhettä myös elämän kriisitilanteissa, kuten avioeron kohdatessa perhettä.

Seuraavassa luvussa esittelen, millaista tukea kirjallisuuden mukaan esiintyy. Kerroin myös, millaista on isovanhempien ja lastenlasten välinen vuorovaikutus sekä mitkä tekijät voivat heikentää sitä.

4.1 Taloudellinen tuki

Taloudellista tukea annetaan jokapäiväisiä menoja, kuten ruokaa, vaatteita ja asumista varten. Tukea annetaan myös talon tai asunnon ostamiseen tai sen remontoimiseen. Taloudellista apua on rahallisen avun lisäksi lainat, perinnöt ja rahalahjat. (Haavio-Mannila, Majamaa, Tanskanen & ym., 2009, 58–61.)

Tyypillinen hankinta, jonka isovanhemmat ostavat lapsiperheelle on lastenvaunut. Useat nuoret perheet luottavat, että tiukan paikan tullen rahaa saadaan taustajoukoilta. Isovanhemmat toimivat eräänlaisina sosiaaliturvan korvikkeina. Lastentarvikkeet ovat pieni osa isovanhempien panostuksesta ja taloudellinen tuki voi olla rahalahjoitus tai kotitalouspalvelu ostopalveluna. Tavallista on, että isovanhemmat maksavat taskurahaa suoraan lapsenlapselleen, antavat rahaa merkkipäivänä tai avaavat lapselle oman tilin. Monilla lapsiperheillä on mahdollisuus käyttää isovanhempien kesämökkiä, venettä, autoa tai asuntoa ja nekin ovat rahallista säästöä. (Wilska 2010, 23–32.)

4.2 Käytännön tuki

Käytännön tukea on erilainen konkreettinen toiminta. Vaarit antavat rakennus- ja remontointiapua. Mummot antavat apua kotitöissä, lemmikkieläinten hoidossa, lastenhoidossa ja lomanviettoon liittyvissä asioissa. Isovanhemmat saattavat olla lapsenlapsensa kanssa, jos vanhemmilla on iltamenoja ja omia harrastuksia. (Haavio-Mannila ym., 2009, 55–58.)

Haavio-Mannila ym. (2009, 13–27, 42–53) vahvistavat, että isovanhemmuus on voimakas tunnesuhde ja halu auttaa voi olla voimakas. Erilaisilla perheillä saattaa olla omat käsityksensä auttamisesta. Isovanhemmilla voi olla sukupuoleen perustuva oma rooli perheessä. Heillä saattaa olla omat moraalikäsityksensä avunannosta ja sen tarpeesta. He voivat auttaa tarpeen vaatiessa ja omien mahdollisuuksiensa mukaan. Auttamista selittäviä tekijöitä voivat olla sukupiirin laajuus eli montako jälkeläistä isovanhemmilla on. Siihen voi vaikuttaa myös auttajan ja autettavan asumisetäisyys, koska lähellä asuvalle on helpompi antaa käytännön tukea Isovanhempien oma terveys, asumismuoto ja siviilisääty voivat vaikuttaa, samoin kuin koulutus ja taloudellinen tilanne. Sukupolvien välisen auttamisen perusedellytys on kanssakäyminen ja vuorovaikutus, ilman niitä ei esiinny auttamistakaan.

Rotkirch (2014, 172) korostaa, että Sukupolvien ketju – hanke tutkii suurten ikäluokkien ja heidän aikuisten lastensa välistä vuorovaikutusta. Suomessa naisista joka kymmenes hoitaa lapsenlapsia yli 50 kertaa vuodessa. Keskimäärin isoäidit hoitavat lastenlapsia kahdeksan tuntia viikossa ja isoisät viitisen tuntia viikossa. Korkea keskiarvo johtuu kenties siitä, että jotkut isovanhemmat hoitavat lastenlapsiaan paljon.

Taipale (2017, 94–95) toteaa, että Suomessa alle kouluikäisiä lapsia on päivähoitossa 40–50 prosenttia ja loput perheiden eri tavalla järjestämässä hoidossa. Heitä on päivähoitossa vähemmän kuin Euroopan unionin maissa keskimäärin. Mummojen hoidossa on ehkä pari prosenttia alle kouluikäisistä lapsista. Isoäideistä on perheille paljon apua tilapäisissä lastenhoito-ongelmissa. Isoäidit ja isoisät ovat perheiden ensimmäinen turvaverkko.

4.3 Isovanhempien ja lastenlasten välinen vuorovaikutus

Isovanhemmat, jotka tunsivat ja viettivät aikaa omien isovanhempiensa kanssa haluavat osallistua omien lastenlasten elämään. Etäinen isovanhempi ei osallistu paljon lastenlasten elämään ja syynä saattaa olla välimatka. Osa isovanhemmista haluaa olla kavereita tai ystäviä lastenlasten kanssa ja antaa neuvoja ja opastusta. He kertovat myös tarinoita perheen historiasta ja vanhempien lapsuudesta. Lapsenlapset kertovat isovanhemmille luottamuksellisia asioita. Yleisesti isovanhemmat ovat tyytyväisiä isovanhemmuuteen ja kuvailevat suhdettaan lastenlapsiin lämpimäksi ja läheiseksi. (Connidis, 2010, 192–194.)

Isovanhemmat voivat tarjota lapselle kiireetöntä yhdessäoloa ja mummolassa lapsi voi tuntea olevansa varsinainen prinssi tai prinsessa. Mummolassa voi olla väljemmät säännöt kuin kotona ja näistä säännöistä olisikin hyvä keskustella ja sopia etukäteen. Nykyisessä kiivastahtisessa ja muuttuvassa maailmassa mummola voi tuntua lapsesta turvalliselta ja pysyvältä paikalta. Mummolassa on esineitä ja valokuvia, jotka kertovat menneestä ajasta. Menneisyyden hahmottaminen auttaa ymmärtämään nykyisyyttä ja tulevaisuutta. Isovanhemmat voivat kertoa suvun perinteistä, elinkeinoista ja kädentaidoista, jolloin lapselle muodostuu käsitys omasta perhe- ja sukuhistoriasta. Tämä on tärkeää identiteetin ja itsetunnon rakentumiselle. Tuntemalla omat juurensa on helpompi ymmärtää muita. (Posti 2002, 26–27.)

Malmberg (1994, 41–50) kertoo, että isovanhempi voi antaa lapsenlapselleen rakkautta, hellyyttä ja hyväksyntää. Kun lapsenlapsi tuntee itsensä tärkeäksi, rakastetuksi ja hyväksytyksi ilman ehtoja, niin hänen itseluottamuksensa lujittuu ja hän oppii hyväksymään itsensä. Isovanhempi pystyy tarjoamaan lapselle yhdessäoloa, turvallisuutta, tutun, toistuvan ja jatkuvan ihmissuhteen. Avioerotilanteessa lapsen ydinperhesuhteet kokevat suuren muutoksen ja elämä järkkyy pois tavanomaisilta raiteiltaan. Tällöin oma mummola voi olla rauhan satama. Isovanhempi on usein hyvä kuuntelija ja hänellä on aikaa keskittyä kuuntelemaan sydämellään.

Isovanhempi voi viestiä tärkeää turvantunnetta lapsenlapselleen ja kokemuksen ”Olen tässä sinua varten.” Yhteisellä hetkellä esimerkiksi ruokapöydän ääressä lapsenlapsi kokee tulevansa kuulluksi ja tuntee saavansa omille ajatuksilleen arvostusta. Leikki-ikäinen kaipaa leikkiveria ja kaveruus lastenlasten kanssa on molemminpuolinen ilo. Isovanhempi voi olla luotettava ystävä, jolle voi kertoa salaisuuksia ja asioita joista ei voi puhua edes omille vanhemmille. ”Ystävä on sellainen henkilö, jonka seurassa voi olla vilpitön. Isovanhemman seurassa uskaltaa ajatella ääneen. ”Murrosikäinen lapsenlapsi elää lapsuuden ja aikuisuuden väli- maastossa ja hänellä voi olla omien vanhempiensa kanssa jatkuvasti napit vastak- kain ja hän tarvitsee luotettavaa kuuntelijaa. Isovanhempi voi olla parhaimmillaan tällainen kuuntelija. (Malmberg 1994, 41–50.)

Malmberg (1994, 51–61) toteaa, että suomalaisessa yhteiskunnassa on sanonta ”pitää juurtua voidakseen kasvaa”. Lapsenlapsi juutuessa tukevasti omaan suku- taustaansa saa kasvun avaimet. Hän ei seiso tyhjän päällä eikä ole irrallinen, vaan tietää mistä on kotoisin. Juurettomuus voi olla sitä, ettei voi pitää mistään kiinni, eikä imeä mistään voimaa itselleen. Isovanhemmat voivat helpottaa tätä tunnetta. He voivat kertoa suvun perhejuhlien viettotavasta. Tarinoita voi kertoa vähän ker- rallaan vuosien myötä ja lapsenlapset muistavat ja arvostavat niitä jossain elä- mänvaiheessa. Isovanhempi on lapsenlapselle korvaamattoman tärkeä elämänvi- sauden kävelevä käsikirja. Isovanhempi on elänyt lapsuuden erilaisessa maailmassa.

Malmberg (1994, 51–60) kiteyttää isovanhempien tarjoaman elämänviisauden merkityksen sanomalla ”Jos joku väittää, että nuoruus on vanhuutta viisaampi, hän samalla väittää, että näköala on tornin juurelta parempi kuin sen huipulta”. Lapsen- lapset tarvitsevat tänä päivänä paljon matkaeväitä ja suunnistusohjeita tehdäk- seen oikeita valintoja elämässään. Isovanhemmilla on oikeus tai velvollisuus yrit- tää ohjata lastenlasta erottamaan oikea ja väärä sekä ottamaan vastuu omista teoistaan. Isovanhemmat voivat antaa lastenlapsille henkiseksi perinnöksi jotain, jonka varassa he jaksavat elää omaa aikuiselämäänsä.

4.4 Vuorovaikutusta heikentäviä tekijöitä

Side isovanhempien ja lastenlasten välille kasvaa vähitellen. Jos isovanhemmat elävät ja asuvat kaukana, heidät voi pitää ajan ja tapahtumien tasalla. Heille soitellaan, lähetetään kuvia, tekstiviestejä ja sähköpostia. Mikään ei kuitenkaan korvaa lapsen syliin ottamista ja pienen käärön vauvantuoksun nuuhkimista. Lähellä asuvat isovanhemmat tapaavat lastenlapsiaan usein ja pysyvät mukana lapsen elämässä. Isovanhemmat eivät aina saa viettää joulua tai juhlapyhiä yhdessä lastenlasten kanssa. Lapsiperheellä voi olla kaksikin mummolaa, joiden kanssa on tasattava joulut ja juhlapyhät tasapuolisesti. Toisinaan voi olla riitaa ja erimielisyyttä ja siksi miniä tai vävy ei halua pilata jouluaan appivanhempien luona. Sanotaan, että jouluna perheissä saadaan aikaan mehevimmät riidat. Viisaat isovanhemmat yrittävät olla aiheuttamatta riitoja ja toimia lastenlasten parhaaksi. (Dieckmann 2002, 55–56, 84–85.)

Vanhemmat kohtelevat lapsiaan yleensä tasa-arvoisesti, mutta suosimistakin voi esiintyä. Suosimista voi tuottaa lastenlasten erilainen menestyminen koulussa tai harrastuksissa sekä suosia voi sukupuolen perusteella. Eniten ristiriitoja aiheuttavat perinnönjaot ja pahimmat riidat voivat johtaa välien rikkoutumiseen useiksi vuosiksi. (Haavio-Mannila ym., 2009, 13–27, 42–53.)

Connidis (2010, 189–191) valaisee, että naimisissa olevat isovanhemmat tapaavat lastenlapsiaan eniten. Seuraavaksi eniten lastenlapsiaan tapaavat leskeksi jääneet isovanhemmat ja uudelleen avioituneet isovanhemmat. Eronneet isovanhemmat ovat yhteydessä lastenlapsiinsa vähiten. Isoisillä elämäntilanne vaikuttaa tapaamiskertoihin enemmän kuin isoäideillä. Aikuiset lastenlapset tapaavat isovanhempiaan vähemmän kuin nuoremmat lastenlapset. Isovanhempien ja lasten vanhempien perhesuhteissa voi esiintyä ristiriitoja ja jännitettä lasten kasvatusasioissa, kun lasten äidin ja isän vanhemmilla voi olla erilaisia näkemyksiä lastenlasten kasvatuksesta. Läheinen äiti-tytär – suhde asettaa hieman paineita lapsen isän vanhemmille luoda hyvät suhteet miniöihinsä.

Suomessa solmitaan vuosittain noin 24 000 avioliittoa ja avioeroja otetaan noin 14 000. Kaksi kolmannesta avioeroista tapahtuu lapsiperheissä ja suurin osa alle kouluikäisten lasten perheissä. Nuoremmat ikäluokat eroavat herkemmin ja nopeammin. Isovanhemmat murehtivat lastensa perheiden avioeroja. Neljä viidestä isovanhemmista elävät ja asuvat yhdessä ja joka viides isoäiti on eronnut. Avioeroisuus lisääntyy silti myös isovanhempien parissa. Pienten lasten isovanhemmat ovat useammin eronneet kuin teini-ikäisten lasten isovanhemmat. Siten lasten maailmaan voi ilmaantua uusia ihmissuhteita. (Taipale 2002, 91–92.)

Rantalan (2014, 110–111) mukaan isovanhempikin voi olla kateellinen nykyajan helpolla pääseville perheille. Oman elämäntarinan kertominen ei ole tarkoitus olla syyllistävä, vaan jakaa isovanhempien elämänviisautta ja lohduttaa. Kasvatuserityksellisiin vaikuttavat ajan henki ja tapahtumat. Eri asioiden tärkeyttä on korostettu eri aikakausina, kuten pärjäämistä, itsensä löytämistä, joukkovoimaa tai yksilöllisyyttä. Toisena aikana on korostettu solidaarisuutta, oman osuuden varmistamista, työntekoa tai nautintoja. Enimmäkseen isovanhemmat haluavat tarjota lapsenlapsilleen hyvää, jos vanhemmat sen sallivat. Auttamisen ja päältä päsmäröinnin raja on hyvin ohut, samoin kuin hienotunteisuuden ja hylkäämisen. Lasten vanhempien aikuisuutta tulee kunnioittaa ja antaa heidän määrittellä, mihin isovanhemmat saavat ottaa kantaa. Vanhempien tulee vastavuoroisesti kunnioittaa isovanhempien aikuisuutta, eikä voi olettaa isovanhempien automaattisesti ryhtyvän lastenhoitajiksi.

5 TUTKIMUKSENTOTEUTUS

Tässä kappaleessa kerron valitsemastani laadullisesta eli kvalitatiivisesta tutkimusmenetelmästä, tutkimukseni etenemisestä ja nimeän tutkimusongelman. Kerron aineiston keräämisestä ja analysoinnista sekä pohdin tutkimuksen eettisyyttä ja luotettavuutta.

5.1 Laadullinen tutkimus

Opinnäytetyöni tutkimusmenetelmäksi valitsin laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen, koska se sopi mielestäni parhaiten tutkittavaan aiheeseen. Haastateltavia isovanhempia minulla oli yhteensä yksitoista henkilöä ja tutkimusaineistoa kertyi paljon.

Laadullinen tutkimus on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa ja aineisto kootaan luonnollisissa, todellisissa tilanteissa. Suositaan ihmisiä tiedon keruun instrumenttina. Tutkijan pyrkimyksenä on paljastaa odottamattomia seikkoja. Lähtökohtana on aineiston monitahoinen ja yksityiskohtainen tarkastelu. Laadullisia metodeja käytetään aineiston hankinnassa, esimerkiksi teemahaastattelussa. Valitaan kohdejoukko tarkoituksenmukaisesti, ei satunnaisotoksen perusteella. Tutkimussuunnitelma muotoutuu tutkimuksen edetessä. Laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä, että tapauksia käsitellään ainutlaatuisina ja tulkitaan aineistoa sen mukaisesti. Laadullisessa tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita kielen piirteistä, sääntönmukaisuuksien keksimisestä, tekstin tai toiminnan merkityksen ymmärtämisestä ja reflektiosta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 164.)

Vilka (2015, 129–133) korostaa, että laadullisen tutkimusmenetelmän aineiston keräämisen tavoitteena on materiaalin sisällöllinen laajuus eikä niinkään aineiston lukumäärä kappaleina. Haastattelutilalla voi olla merkitystä tutkimushaastattelun laadun osalta. Hirsjärven ja Hurmeen (2008, 74) mukaan haastateltavan oma ympäristö voi antaa haastattelijalle kielellistä informaatiota täydentävää tutkimustietoa.

Tutkimuksen toteutin haastatteluina, jonka pohjana käytin teemahaastattelurunkoa, jossa oli kolme pääteemaa ja jokaisella pääteemalla oli tarkentavia alakysymyksiä. Teemahaastattelulle on ominaista, että edetään tiettyjen keskeisten ennakkoon valittujen teemojen ja tarkentavien kysymysten mukaan (Tuomi & Sarajärvi, 2009, 75.) Vilkka (2015, 131) esittää, että teemahaastattelussa myös taustiedoista koetaan olevan hyötyä. Teemahaastattelussa haastatteluiden onnistumisen kannalta on tärkeä pohtia myös, missä haastattelut olisi hyvä tehdä. Isovanhempien omat kokemukset ja myös tyli olla isovanhempi on jokaisella erilainen. Isovanhemmuus on aina hyvin henkilökohtainen asia, joten paras ja rauhallisin haastattelupaikka oli mielestäni isovanhempien koti tai minun kotini. Haastattelijana pyrin olemaan luonnollinen. Tunnelma oli rento ja kotoisa, joten tutkimusmateriaalia kertyi haastattelun aikana runsaasti. Minulla oli laatimani tukihaastattelulomake, johon tein merkintöjä ja havaintoja omaan käyttöön joko haastattelun aikana tai sen jälkeen.

Kolmen haastateltavan kanssa emme löytäneet sopivaa ajankohtaa haastattelulle, joten annoin kahdelle henkilölle saatekirjeen, suostumuslomakkeen ja teemahaastattelurungon henkilökohtaisesti ja yhdelle henkilölle lähetin nämä sähköpostilla. Vastaukset sain kirjallisesti.

5.2 Tutkimusongelmat

Tutkimuksestani halusin saada selville mitä isovanhemmuus merkitsee heille itselleen. Millainen rooli isovanhemmilla on lastenlasten elämässä ja miten isovanhemmat tukevat lapsiperhettä. Tutkin asiaa isovanhempien kokemusten perusteella.

Tutkimuskysymyksiäni ovat:

- 1 Mitä isovanhemmuus merkitsee heille itselleen?
- 2 Millainen rooli isovanhemmalla on lastenlasten elämässä?
- 3 Millaista on isovanhempien antama tuki lapsiperheelle?

5.3 Aineiston keruu

Tutkimuksen kohderyhmänä olivat isovanhemmat. Isovanhemmat jaoin kuuteen eri ryhmään, joista jokaisesta toivoin löytäväni haastateltavan. Ryhmiä olivat uudet isovanhemmat, ulkomailla asuvat lapsenlapset, uusperheet (isovanhempien ja lapsiperheiden), perinteiset isovanhemmat (lähellä ja kaukana asuvat lapsenlapset), isoisovanhemmat sekä monikulttuurisuus perheessä.

Laitoin Facebookiin ilmoituksen, jossa hain haastateltavia isovanhempia. Sitä kautta sain osan haastateltavista ja osan sain tuttavien kautta. Osa heistä oli vielä työelämässä olevia isovanhempia ja osa oli jo eläkkeellä. Aihe kiinnosti ihmisiä ja he pitivät sitä ajankohtaisena ja tärkeänä.

Laadin haastatteluista aikataulun ja vahvistin päivän, kellonajan ja paikan puhelimesta. Haastattelin yhtätoista Etelä-Pohjanmaalla asuvaa isovanhempaa maaliskuun 2015 aikana. Haastateltavista yhdeksän oli isoäitejä ja kaksi oli isoisää. Kuten aiemmin mainitsin, haastattelut tehtiin heidän kotonaan tai minun kotona. Haastattelut kestivät keskimäärin tunnin ajan. Muutama haastateltava halusi minun lähettävän etukäteen saatekirjeen, suostumuslomakkeen sekä teemahaastattelurungon sähköpostilla, koska he halusivat tutustua siihen ennakkoon. Kolmen haastateltavan kanssa en löytänyt sopivaa yhteistä aikaa haastattelulle. Annoin saatekirjeen ja suostumuslomakkeen sekä teemahaastattelurungon kahdelle henkilölle henkilökohtaisesti ja yhdelle henkilölle lähetin ne sähköpostilla. Vastaukset näihin kolmeen sain kirjallisina joko henkilökohtaisesti tai sähköpostitse.

5.4 Tutkimusaineiston analysointi

Tutkimuksen analysoinnissa käytän sisällönanalyysiä. Tuomi ja Sarajärvi (2009, 91) kuvailevat, että sisällönanalyysia voidaan käyttää perusanalyysimenetelmänä kaikissa laadullisissa tutkimuksissa. Vilka (2015, 137) toteaa, että nauhoitettu haastatteluaineisto muutetaan tekstimuotoon eli litteroidaan. Litterointi on työläs osuus, mutta se lisää tutkijan ja aineiston vuoropuhelua.

Hirsjärvi ja Hurme (2008, 145–149) kertovat, että aineiston kuvaileminen on analyysin perusta. Kuvaava tieto eli kontekstietä on merkittävää, jotta ymmärrettäisiin tapahtuman tai asian laajempi merkitys. Aineiston luokittelu luo pohjan tai kehyksen haastatteluaineiston tulkinnalle sekä yksinkertaistaa ja tiivistää sen. Aineiston yhdistely on sitä, että luokkien esiintymisen välille koetetaan löytää samankaltaisuuksia. Eskola ja Vastamäki (2015, 43) pitävät teemahaastattelun yhtenä vahvuutena sitä, että kynnyks aineistosta analyysiin on matalampi kuin muissa laadullisissa aineistoissa. Aineiston voi järjestää litteroinnin jälkeen uudestaan teemoittain ja jokaisen teeman alle kertyy näin kaikkien haastateltavien vastaukset kyseiseen teemaan, josta on helppo aloittaa analyysiprosessi.

Haastattelujen jälkeen kuuntelin ja kirjoitin haastattelut sanatarkasti eli litteroin ne Word-tiedostoiksi muistitikulleni. Tallensin tiedostot haastateltavien mukaan. Tuhosin kaikki haastattelut nauhurista. Luin litteroidut haastattelut läpi muutaman kerran. Etsin aineistosta keskeisimmät tiedot tutkimuskysymyksiini ja alleviivasin ne väreillä eli koodasin ne eri väreillä. Tämän jälkeen jaoin vastaukset kolmeen teemaan tutkimuskysymyksieni mukaan. Nämä teemat ovat: isovanhemmuuden merkitys heille itselleen, isovanhemmuuden roolit lastenlasten elämässä ja isovanhempien antama tuki lapsiperheille.

5.5 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Ihmisiin kohdistuvissa tutkimuksissa kerrotaan tärkeimpiä eettisiä periaatteita olevan informointiin perustuva suostumus, luottamuksellisuus, seuraukset ja yksityisyys (Hirsjärvi & Hurme, 2008, 20).

Tuomen ja Sarajärven (2009, 136) mukaan tutkimuksen luotettavuutta voidaan kuvailla validiteetin ja reliabiliteetin käsitteillä. Validiteetti tarkoittaa sitä, että tutkimuksessa on tutkittu juuri sitä, mitä on tarkoitus. Reliabiliteetti tarkoittaa tutkimuksen toistettavuutta.

Eettisesti hyvä tutkimus edellyttää, että tutkimuksenteossa noudatetaan hyvää tieteellistä käytäntöä ja toimintatapoja kuten rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä tulosten arvioinnissa. On hyvä ottaa huomioon muiden tutkijoiden työn saavutukset asianmukaisella tavalla. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 23–24.)

Lähtökohtana tutkimuksessa tulee olla ihmisarvon kunnioittaminen. Tutkimukseen osallistuvilta henkilöiltä edellytetään asiaan perehtyneesti annettu suostumus. Tutkimukseen osallistuvan henkilön on kyettävä ymmärtämään tämä informaatio ja hänen tulee osallistua tutkimukseen omasta vapaasta tahdostaan. Epärehellisyyttä ei saa olla tutkimuksen missään vaiheessa. Toisen tekstiä ei saa plagioida. Tutkija ei saa plagioida itseään, omia tutkimuksiaan. Raportointi ei saa olla harhaanjohtavaa tai puutteellista. Toisten tutkijoiden osuutta ei saa vähätellä. Aineistonhankinnan juridiikka, aineiston anonymisointi ja arkistointi sekä internetin käyttö tutkimuksen aineistona tuovat omat eettiset kysymykset. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 25–27.)

Saatekirjeessä kerroin, että kaikki haastatellut esiintyvät nimettöminä. Tutkimustulokset käsittelin luottamuksellisesti ja nimettöminä sekä analysoin ne anonymisti opinnäytetyössäni. Haastateltuja ei voida tunnistaa vastausten perusteella. Tuhoisin kaikki haastattelut nauhurista. Opinnäytetyön valmistumisen jälkeen poistan litteroimani ja tallentamani Word-tiedostot muistitikultani. Haastattelijana olin puolueeton ja kohtelin kaikkia tasa-arvoisesti. Vertailen tutkimustuloksiani teoriaan ja aikaisempiin tutkimustuloksiin.

6 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä luvussa tarkastelen teemahaastattelujen perusteella saatuja vastauksia. Teemoja oli kolme: isovanhemmuuden merkitys, isovanhemmuuden roolit ja isovanhempien antama tuki lapsiperheille. Nimeän haastatellut isovanhemmat mummo (M) ja vaari (V), niin että saman perheen mummo ja vaari ovat samalla numerolla. Tuon esille vastaajien omia sanontoja tasapuolisesti, koska mielestäni se elävöittää tekstiä ja tukee tutkimustulosten monipuolisuutta. Se on minun tyylini kirjoittaa.

6.1 Isovanhemmuuden merkitys

Pyysin haastateltavia kertomaan omista isovanhemmistaan. Monella oli ollut elossa vain mummot, koska vaarit olivat kuolleet joko sodassa tai sairauksiin. Kolmella ei ollut elossa ketään isovanhemmista. Elossa olevat isovanhemmat olivat osallistuneet heidän elämäänsä keskimääräisesti jonkin verran. Isovanhempien omat vanhemmat olivat olleet läheisiä ja läsnä olevia lastenlastensa kanssa aikoinaan, muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. Jollain oli ollut neljä sukupolvea elossa.

Monen vastaajan mielestä isovanhemmuus on uusi, tärkeä ja ihana elämänvaihe. Se on esimerkiksi lastenlasten kanssa yhdessä oloa, huolehtimista ja tukemista sekä kasvun ja kehityksen seuraamista. Isovanhemmuudessa saa parhaat puolet ja vastuu on toisenlaista kuin omista lapsista. Joskus sitä murehtii liikaakin, mutta enemmän on iloa. Lastenlasten kautta voi olla jopa enemmän tekemisissä omien lasten kanssa.

”Mumma saattaa kuulla asioita, joita ei kerrota vanhemmille” (M6)

”Olemme onnellisia kun lastenlapset ovat tässä likellä” (M8).

”Isovanhemmuus on suvun jatkumista” (M9).

”Ensimmäisen lapsenlapsen syntymä on tajunnanräjäyttävää” (M9).

Kysyin, miten isovanhemmuus eroaa ennen ja nyt. Ennen isovanhemmat saattoivat asua samassa pihapiirissä ja elettiin maataloudessa.

"Isovanhemmat olivat perähänkattoja" (M4). Ennen lastenlapset auttoivat isovanhempiaan kaikenlaisissa maatalon "askareissa" *"Tänä päivänä lastenlapset auttavat meitä puhelimen ja tietokoneen käytössä" (M5).* Ennen asuttiin pääosin lähellä, mutta nyt lastenlapset saattavat asua eri paikkakunnalla ja jopa eri maassa. *"Ennen vanhaan oli enemmän koko suku mukana ja nyt on vaan sukujuhlia" (M7).* Ennen monet isovanhemmat olivat töissä maataloudessa ja nyt töissä käyvät isovanhemmat eivät ehdi olla niin paljon läsnä kuin haluaisivat. Elämä koettiin kiireisemmäksi kuin ennen. Osa haastatelluista koki, että ennen isovanhemmat osoittivat hellyyttä vähemmän kuin nykyään.

"Ennen ei paljon halattu ja minä teitittelin mummaa" (M2).

"Isovanhemmuus on nyt läheisempää ja lämpimämpää" (V8).

Isovanhemmat kertoivat, mitä isovanhemmuus merkitsee heille itselleen. *"Se on iso osa elämää" (M1).* Lastenlapset koettiin yhtä läheisiksi, olivat he sitten biologisia, sosiaalisia eli uusperheen kautta tulleita tai adoptoituja. *"Isovanhemmuus on suuri lahja eikä se ole itsestäänselvyys" (M2).* Pelkkä tieto isovanhemmaksi tulemisesta oli mullistava kokemus, kuin uuden ajanjakson alku elämässä. *"Se on elämää suurempi asia" (V4).* Kaikille isovanhemmille asia oli erittäin tärkeä ja rakas, niin mummoille kuin vaareillekin. *"Lapsenlapsista pitää osata nauttia" (M3).* Isovanhemmuus antoi paljon ja siitä voi ammentaa valtavasti energiaa. *"Saa antaa kaiken rakkauden ja hellyyden lastenlapsille" (M9).* Isovanhemmuus koettiin henkisesti erittäin hyväksi ja tasapainottavaksi elementiksi elämässä, vaikka se toi lisää huolehtimista ja huoltakin.

"Elämä sai uuden sisällön ja tuli tunne, että tällä elämällä on jotain elämää suurempaa merkitystä" (M4).

"Onneksi mun elämässä on tämä tasapainottava tekijä, koska muuten työ olisi vienyt mennessään" (V4).

Pyysin kuvailemaan hyvää ja huonoa isovanhempaa. Monessa vastauksessa hyväksi isovanhemmaksi kuvailtiin läsnä olevaa, auttavaa, välittävää, kuuntelevaa ja kannustavaa. Hyvä isovanhempi yrittää muistaa lastenlasten merkkipäivät ja on kiinnostunut lastenlasten elämästä.

”Lapsiperheen henkistä jaksamista tukee tieto, että apua saa kun sitä tarvitsee” (V4). Hyvälle isovanhemmalle voi uskoutua vaikeissa asioissa ja viettää lomia heidän luonaan. Hyvä isovanhempi ei sekaannu liikaa tai tuo ilmi omia mielipiteitään. Huono isovanhempi on itsekäs sekä asettaa aina omat menonsa ja kiireensä edelle eikä välitä lastenlapsestaan. *”Huono isovanhempi sanoo, että koittakaa pärjätä” (V8).* Huono isovanhempi ei ole sanojensa mittainen eivätkä lupaukset kasva teoiksi. Huono isovanhempi ei halua olla mukana lastenlasten elämässä, eikä ole kiinnostunut heistä. Hän moittii ja vaatii täydellisiä suorituksia koulussa ja elämässä sekä vertailee lapsia ja heidän suorituksia toisiinsa.

”Hyvä isovanhempi antaa aikaa ja läheisyyttä eikä korvaa kaikkea rahalla” (M6).

”Huono isovanhempi ei ota yökylään eikä tule hoitamaan” (M7).

6.2 Isovanhemmuuden roolit

Kysyin isovanhemmilta heidän rooleistaan isovanhempina, jota pohjustin kysymällä, miten monta lapsenlasta heillä oli ja miten etäällä lapsenlapset asuivat. Lukumäärällisesti kahdella isovanhemmalla oli yksi lastenlapsi ja kahdella oli kolmesta neljään lastenlasta. Yhdellä oli viisi lastenlasta ja kolmella oli kuudesta seitsemään lastenlasta. Yhdellä isovanhemmalla oli kaksitoista lastenlasta, yhdellä oli kolme toista lastenlasta ja yhdellä oli jopa kuusitoista lastenlasta sekä yksi lastenlastenlapsi. Lastenlapsista nuorin oli kahdeksan kuukauden ikäinen ja vanhin oli 23-vuotias. Lastenlasten ikähaitari oli siis laaja.

Välimatka lastenlapsiin oli vaihteleva yhdestä kilometristä 313 kilometriin Suomessa. Yhdeksällä isovanhemmalla asui lastenlapsia Etelä-Pohjanmaalla ja kuudella isovanhemmalla asui muualla Suomessa.

Yhdellä isovanhemmalla asui lastenlapsia ulkomailla. Isovanhemmat yleisesti toivoivat, että lastenlapset muuttaisivat lähemmäksi asumaan.

Kysyin tapaavatko isovanhemmat lastenlapsiaan riittävästi. Tapaamistiheydet vaihtelivat paljon. Tapaamisia oli päivittäin, viikoittain, kuukausittain tai muutaman kerran vuodessa.

Muutamien lähellä asuvien isovanhempien mielestä tapaamisia oli riittävästi ja kauempana asuvien mielestä liian vähän. *Jos ikävä tulee, niin lähdemme kylään” (M6).* Osa lähellä asuvista haluaisi silti nähdä lastenlastaan useammin. *”Lapsenlapsi kehittyy hurjasti joka päivä. Hän oppii uusia sanoja ja lauseita sekä kaikenlaisia temppuja” (M4).* Tapaamiskertojen lukumäärään vaikuttivat vuodenaajat, välimatkat, lastenlasten iät ja harrastukset, isovanhempien ja vanhempien työ sekä harrastukset. Siihen vaikuttivat myös sairastaminen, vanhempien ero ja eron jälkeiset uusperheet.

”Voi, kun asuisivat lähempänä, niin voisin aina piipahtaa” (M7).

”Hulluksi tässä tulisi, jos ei pääsisi näkemään häntä” (V4).

”Isovanhemmuus muuttuu, kun lapset kasvavat” (M1).

Isovanhemmat tekivät lastenlasten kanssa seuraavia asioita. He pelasivat lautapelejä ja tekivät palapelejä. He kävivät yhdessä kerhoissa, leikkipuistoissa ja kirjastoissa sekä retkillä, kuten eläin- ja huvipuistoissa. Heidän kanssaan luettiin, laulettiin, leikittiin, piirrettiin ja askarrettiin. He leipoivat ja tekivät yhdessä kaikenlaisia kotitöitä. Yhteistä tekemistä oli myös television ja lastenelokuvien katselu. Liikuntaakin harrastettiin yhdessä, esimerkiksi pyöräilyä, pallopelejä, kuntosalilla käymistä ja uimista. Prinsessaleikit olivat pienille tytöille tärkeitä ja pojat tykkäsivät roolileikeistä. Eräs isovanhemmista opetti lastenlapsille perinteitä, vanhoja tapoja ja omavaraisuutta, kuten kalastusta, metsästystä, marjastusta ja sienestystä. Hän opetti myös, miten liikkua luonnossa ja mitä ottaa huomioon, jos eksyy metsässä.

Vuodenaikojen mukaan ulkoiltiin ja talvella hiihdettiin, käytiin pilkillä sekä rakennettiin lumesta kaikkea kivaa. Keväällä tehtiin linnunpönttöjä ja katiskoja sekä pääsiäisenä kokkoja ja virvottiin. Kesällä opetettiin soutamaan ja käyttämään pelastusliivejä sekä hoitamaan kasvimaata.

Tyttöjen ja poikien kanssa tehtiin erilaisia käsitöitä. Joskus lastenlasten kanssa mökkeiltiin ja lomailtiin Suomessa tai ulkomailla.

”Olemme hankkineet suomenkielisiä kirjoja ulkomailla asuville lastenlapsille, että suomen kieli pysyisi” (M7).

”Me pidämme joskus tyttöjen kesken teekutsuja” (M9).

”Vaari haluaa kiikkustuolissa kertoa hauskoja elämäntarinoita” (V4).

”Paapan pitää aina tarkastaa matikan läksyt” (V8).

Isovanhemmat kertoivat, miten muuten pitivät yhteyttä lastenlapsiin. Yleisin yhteydenpitoväline oli puhelin, jolla oltiin yhteydessä lastenlapsiin joko soittamalla tai tekstiviestein. Kauempana asuviin lastenlapsiin pidettiin yhteyttä myös Skypen avulla. Merkkipäivinä lähetettiin kortti tai pikkupaketti, jos ei päästy tapaamaan.

”Jos mumma lähettää sähköpostia, niin se voi olla utelua” (M3).

”Lasten vanhemmat lähettävät joskus kuvia sähköpostilla” (M7).

Pyysin isovanhempia kuvailemaan itseään mummona tai vaarina. Moni isovanhempi koki olevansa hemmottelija ja teki mielellään lastenlasten herkkuruokia. *”Mummun lätyt ovat lastenlasten suurta herkkua” (M8).* *Mummolassa on herkkuja ja kivaa tekemistä” (M1).* Eräs halusi olla tavallinen ja turvallinen mumma, jonka kanssa voi keskustella ja antaa ohjeita, joita ei aina niin kuunnella. *”Olen oikea emohahmo” (M6).* Osa halusi olla helposti lähestyttävä isovanhempi, joiden luo voi tulla iloineen ja murheineen. Eräät isovanhemmat eivät halunneet sekaantua liikaa ja he luottivat omien lastensa kykyyn olla vanhempia. Eräs mummo kuvaili itseään lapsirakkaaksi vanhan ajan isoäidiksi, joka halusi siirtää perinteitä ja tapoja sukupolvelta toiselle.

Eräs isovanhempi halusi kannustaa lastenlapsia koulunkäynnissä ja maksoi hyvistä koenumeroista. *”Minä tykkään palkita hyvistä koenumeroista” (V8).* Eräs isovanhempi leikki mielellään nuorimman lapsenlapsen kanssa roolileikkejä.

”Nuorimmalle haluan olla höpsö mumma” (M2).

”Aina on kehitettävää ja voi yrittää olla parempi isovanhempi” (V4).

”Annan ylipaljon rakkautta, mutta myös rajoja” (M9).

6.3 Isovanhempien antama tuki lapsiperheille

Selvitin, millaista tukea isovanhemmat antoivat lapsiperheille. Isovanhemmat antoivat eniten käytännön tukea. He kuljettivat lastenlapsia harrastuksiin ja osallistui-
vat lastenhoitoon. Isovanhemmat halusivat tukea lasten vanhempien parisuhdetta ottamalla lapsia viikonlopuksi yökylään tai huolehtimalla lapsista vanhempien lomamatkojen ajan. *”Lapsenlapsesta on paljon suurempi vastuu kuin omasta lapsesta” (V4)*. Lapsille haluttiin antaa yksilöllistä aikaa, joka kotona saattoi jäädä vähemmälle. *”Me otetaan yksi kerrallaan yökylään, kun ei jakseta sitä keskinäistä tappelua” (M1)*. Eräät isovanhemmat keräsivät puutarha- ja metsämarjat lapsiperheelle. He autoivat kotitöissä, remontointi- ja korjaustöissä. Joku isovanhempi oli auttanut lastensa talon kiinteistönhoidollisissa töissä pidemmän aikaa. *”Jos kaikki tekee valmiiksi, niin he eivät itse ikinä opi” (M8)*.

Henkistä tukea annettiin perhekriisin, esimerkiksi avioeron, työttömyyden, parisuhdekriisin tai lapsen sairauden kohdatessa perhettä. Isovanhemmat kertoivat olevansa hyviä kuuntelijoita ja he antoivat ohjeita oman elämäkokemuksensa perusteella. *”Aina kun pyydetään, niin annetaan apua” (M9)*. Isovanhemmilta voi kysyä neuvoa isommissa hankinnoissa kuten auton tai asunnon ostossa. *”Meidän nimi on asuntolainapapereissa, se on itsestään selvää” (M9)*.

Taloudellista tukea annettiin vaihtelevasti, toiset enemmän ja toiset vähemmän, oman elämäntilanteen ja taloudellisen tilanteen mukaan. Taloudellista tukea annettiin eniten nimipäivinä, syntymäpäivinä ja jouluna. Taloudellista tukea annettiin jonkin verran esimerkiksi työttömyyden kohdatessa lapsen vanhempia tai lasten harrastuksiin.

”Olen kerännyt alkupakettia astioista isommille lastenlapsille, niin saavat kun muuttavat omilleen” (M3).

”Taloudellinen tuki jää vähemmälle näillä eläkeläisten tuloilla” (M1).

”Lapset alkavat olla jaloillaan taloudellisesti” (M7).

Kysyin, miten usein isovanhemmat tukivat lapsiperhettä. Vastauksista selvisi, että tukeminen vaihteli tarpeen mukaan, vuodenajoittain ja kuukausittain tai viikoittain.

Työssä käyvät isovanhemmat ehtivät tukea lapsiperhettä enemmän viikonloppuisin ja loma-aikoina. Lähempänä asuville lapsiperheille annettiin käytännön tukea enemmän kuin kaukana asuville jo välimatkankin takia. Henkiseen ja taloudelliseen tukemiseen välimatka ei vaikuttanut.

”Omilla lapsilla tulee aina olemaan tuki niin kauan kuin terveyttä riittää” (M4).

”Täällä mummolassa on turvallista, kun saa mennä ovesta suoraan pihalle leikkimää, ulkomailla on toisin” (M7).

Selvitin isovanhempien ja lapsiperheiden välistä vuorovaikutusta. Isovanhemmat eivät koe lastenkasvatusvastuun olevan tärkein tehtävä isovanhemmuudessa. *”Sä et mua komenna, mun vanhemmat mua komentaa” (M3).* Vanhempien laatimia kasvatussääntöjä ja periaatteita pyrittiin kunnioittamaan sekä lasten kotona, että mummolassa. *”Mummolassa voi olla vähän rennommin” (M4).* Yleisesti ottaen isovanhempien ja vanhempien välillä oli hyvät välit ja erimielisyyksistä pyrittiin keskustelemaan sekä riidat sopimaan. Isovanhemmat halusivat olla hyvissä väleissä lasten molempien vanhempien kanssa, muuten miniät tai vävyt voivat estää lasten tulon mummolaan. Osa koki omien lasten kanssa keskustelun helpommaksi. *”Miniöiden kanssa on ongelmallisempaa” (M5).* Lastenlasten myötä yhdessäolo oli lisääntynyt lasten vanhempienkin kanssa. *”Me tykätään juhlia milloin mitäkin merkkipäiviä” (M2).*

Isovanhemmat kokivat, että lapsenlapsilla oli hyvä olla turvaverkko ympärillään. Varsinkin joulunvietto koettiin tärkeäksi perhejuhlaksi. Tärkeäksi koettiin myös omien lasten sisarusuhteet ja haluttiin, että lapsenlapset saavat viettää aikaa myös serkkujen kanssa. Vuorovaikutus oli myös molemminpuolista avunantoa lapsiperheen ja isovanhempien välillä.

”En ala moittimaan ja yritän ystävällisesti sanoa” (M7).

Selvitin, mitä isovanhempien antama tuki merkitsi lapsiperheelle. Vanhemmat kiittivät, kun isovanhemmat olivat valmiina auttamaan ja he arvostivat kahdenkeskistä aikaa, kun lapset olivat mummolassa.

Lapsilta tuli myös kiitosta ja he näyttivät, että mummo ja vaari olivat tärkeitä. *”Olen tervetullut ja toivottu” (M1)*. Isovanhemmat kokivat tuen olevan merkityksellistä kiireellisen arjen pyöryksessä. *”Tukemme merkitsee perheelle taloudellista, henkistä ja fyysistä helpotusta tässä ajassa” (M5)*. Isovanhempien tuki auttoi elämässä eteenpäin. Vuorotyöläisten lapsiperheissä isovanhempien antama tuki oli isossa roolissa vanhempien työvuorojen ja lastenhoidon järjestämisessä. Isovanhemmat toivoivat oman esimerkkinsä siirtyvän sukupolvessa eteenpäin. *”Voi kun tämä jatkuisi ja meidän lapset osaisivat tukea tulevaa sukupolvea” (M4)*. Isovanhempien antama tuki koettiin tärkeäksi ja vanhemmat arvostivat sitä suuresti. Isovanhemmat eivät odottaneet saavansa kiitosta, vaan arvostuksen näki ja tunsu.

”Vanhemmat saavat omaa aikaa ja pikkuiset laatu-aikaa mummolassa” (M6).

”Tyttäreni sanoi, että apua jos te kuolette. Me olemme heille tärkeitä.” (M7).

”On tärkeää, että lapsenlapset tuntevat isovanhempansa” (M9).

”Jos isovanhempia ei ole, niin lapsen kehitykseen jää suuri aukko” (V4).

Kysyin, miten isovanhemmat tukivat omaa jaksamistaan isovanhempana. Erään isovanhemman mielestä hänellä oli myös oikeus kieltäytyä, esimerkiksi jos hän oli flunssassa eikä yksinkertaisesti jaksanut. Isovanhemmilla tuli olla myös oma elämä, ystävät ja omat menot. Isovanhemmat tekivät yhdessä kaikenlaista ja se tuki jaksamista. *”Isovanhemmuus on antoisaa kun se antaa paljon molemmiin puolin ja on vastavuoroista” (M1)*. Jotkut isovanhemmista kävivät yhdessä matkoilla ja viettivät aikaa mökillä rauhassa. *”Olemme luoneet oman tavan olla isovanhempia” (M2)*.

Osa isovanhemmista oli vielä työelämässä ja osa oli jo eläkkeellä. Eräs isovanhempi hoiti omaa jaksamistaan ulkoillen ja kaikenlaisella fyysisellä työllä, kuten metsätöillä ja pihatöillä sekä iltaisin käsitöitä tehden ja lukemalla.

Toiveena oli monella isovanhemmalla, että kun pysyisi terveenä fyysisesti ja psyykkisesti ja jaksaisi huolehtia itsestään.

Osalla isovanhemmista oli monikulttuurisia lastenlapsia ja he kokivat sen rikkaute-
na. He olivat itsekin oppineet paljon toisen maan kulttuurista.

*"Toisen maan kulttuuri tuo omat haasteensa, mutta myös mielenkiin-
non asioihin" (M2).*

*"Siinä näkee oman maan hyvät ja huonot puolet ja mitä voisimme ot-
taa opiksi muista maista" (M7).*

*"Lomalla vaarin kanssa ulkomailla kaukana kotoa kaikki murheet ja
huolet unohtuu" (M5).*

*"Nautin vauvanhoidosta, vauvat katsovat maailmaa uteliain silmin"
(M7).*

*"Pitää olla elämässä mukana eikä saa jäädä sohvalle makaamaan"
(V8).*

*"Käymme miehen kanssa teatterissa, konserteissa ja elokuvissa"
(M9).*

*"Kaikki ei ole aina ruusuilla tanssimista, mutta nautimme niistä asiois-
ta, jotka ovat hyvin" (M2).*

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Johtopäätöksissä tuon esille tärkeimpiä tutkimustuloksia, joita olen saanut haastatteleamalla yhtätoista isovanhempaa. Johtopäätöksissä peilaan saamiani tutkimustuloksiani teoriaan ja aikaisempiin tutkimustuloksiin edeten tutkimuskysymysten mukaan. Eskola ja Vastamäki (2015, 35) korostavat, että hyvässä tutkimuksessa käytetään luovaa ideointia, aihepiirin tuntemusta ja aikaisempia tutkimuksia sekä aiheeseen sopivaa teoriaa.

Opinnäytetyöni tarkoitus oli selvittää, millainen oli isovanhemmuuden merkitys, millaisia olivat isovanhemmuuden roolit ja millaista oli isovanhempien antama tuki lapsiperheille. Tarkastelin opinnäytetyötä isovanhempien kokemusten perusteella.

Ensimmäinen tutkimuskysymykseni käsitteli isovanhemmuuden merkitystä. Tutkimuksestani selvisi, että isovanhemmuus oli tärkeää isovanhemmille itselleen, lasten vanhemmille ja lastenlapsille. Tutkimukseeni osallistuneista isovanhemmista kaikki olivat tekemisissä lasten vanhempien ja lastenlastensa kanssa. Kivirannan (2014, 30) tekemän tutkimuksen mukaan kaikki perheet olivat tekemisissä isovanhempien kanssa. Lapsille isovanhemmat olivat tärkeitä, koska heidän kanssaan sai tehdä jotain sellaista, mitä omat vanhemmat eivät osanneet tai ehtineet tehdä.

Isovanhemmat kertoivat isovanhemmuuden eroavaisuudesta ennen ja nyt. Isovanhemmat saattoivat asua ennen samassa maatilan pihapiirissä lapsiperheen kanssa ja olla enemmän lapsiperheen arjessa ja lastenlasten hoidossa mukana. Ennen asuttiin pääosin lähellä, mutta nyt lastenlapset saattoivat asua eri paikkakunnalla tai jopa eri maassa. Isovanhemmat kokivat isovanhemmuuden kuitenkin olevan läheisempää nykyään kuin ennen vanhaan. Elämä koettiin nykyään kiireisemmäksi kuin ennen.

Tutkimuksessani isovanhemmat vastasivat, että isovanhemmuus oli uusi, tärkeä ja ihana elämänvaihe. Isovanhemmuus koettiin suureksi lahjaksi ja jo pelkkä tieto mummoksi tai vaariksi tulosta oli elämää mullistavaa. Se oli heidän mielestään lastenlasten kanssa yhdessä oloa, huolehtimista ja tukemista sekä kasvun ja kehityksen seuraamista. Isovanhemmat kokivat, että lastenlapsista vastuu oli toisenlaisista kuin omista lapsista.

Arajärvi (1995, 6, 45–46) korostaa, että isovanhemmaksi tuleminen on ihmeellinen kokemus, koska silloin alkaa ”uusi kolmas elämä”. Vanhemmalla sukupolvella on suuri vaikutus lastenlasten lapsuuteen, nuoruuteen ja jopa aikuisuuteen. Dieckmann (2002, 37–50.) kertoo, että perhesynnytyksessä mukana oleva isä pääsee heti lapsen ensi minuutteina solmimaan sidettä pienokaiseen ja jossain vaiheessa usein myös isovanhemmat saavat tiedon. Sanat eivät riitä kuvaamaan tunteita, joita tämä tapahtuma heissä herättää. Elämän onni, riemu ja rikkaus vyöryvät voimalla isovanhempien yli ja ovat aivan hukuttaa heidät. On syntynyt maailman kaunein ja rakkain lapsi. Vaikka isovanhemmat olisivat kokeneet tämän hetken monta kertaa, he vakuuttavat jokaisen kerran olevan yhtä ehdoton, ainutkertainen ja sydänjuuria ravistava. Syntymän ihme on aina yhtä ihmeellinen.

Isovanhemmat pitivät biologisia, sosiaalisia eli uusperheen kautta tulleita ja adoptoituja lastenlapsia samanarvoisina. Hyvä isovanhempi oli läsnä oleva, auttava, välittävä, kuunteleva ja kannustava. He yrittivät kaikki olla hyviä isovanhempia kukin omalla tavallaan. Isovanhemmuus oli antoisaa murheineen ja iloineen. Kahrin (2012, 40–46) tekemä tutkimus osoitti, että isovanhemmuus oli isovanhemmille hyvin merkittävä ja tärkeä asia elämässä. Isovanhemmat kokivat sen ihanaksi asiaksi. He ymmärsivät olevansa etuoikeutetussa asemassa, jonka heidän omat lapsensa olivat heille suoneet. Isovanhemmat olivat valmiita toimimaan isovanhempina myös uusperheen kautta perheeseen tuleville lastenlapsille. Uusperheen isovanhemmuuteen liittyi enemmän haasteita kuin biologiseen isovanhemmuuteen.

Laru, Oulasmaa ja Saloheimo (2010, 110) valaisevat, että uusperheen tilanne on haastava, kun on huomioitava usean perheen toiveet ja tavat. Isovanhemmat miettivät keneen luoda isovanhemmuussuhde ja mahdollisuutta asettua esimerkiksi eron ja uusperheen aiheuttamien ristiriitojen ulkopuolelle. Lastenlasten suhde uusisovanhempisiin voi olla avoin ja välitön, kuten isovanhemman suhde uusperheen lapsiin. Suhde biologisiin lastenlapsiin voi tuntua vahvemmalta kuin suhde puolison lapsenlapsiin.

Toinen tutkimuskysymykseni käsitteli, millaisia olivat isovanhemmuuden roolit lapsiperheen elämässä. Tutkimuksestani selviää, että isovanhemmilla oli suuri ja merkittävä rooli lapsiperheen elämässä.

Isovanhemmat vastasivat, että he tekivät lastenlasten kanssa monenlaisia asioita yhdessä, esimerkiksi leikkivät ja tekivät ruokaa sekä leipoivat lasten kanssa. He pelasivat kaikenlaisia pelejä ja kävivät erilaisilla retkillä. He piirtelivät ja askartelivat sekä tekivät käsitöitä yhdessä. He jopa harrastivat liikunnallisia lajeja yhdessä. Isovanhemmat opettivat lastenlapsilleen perinteitä ja vanhoja tapoja, kuten kalastusta, marjastusta, sienestystä ja luonnossa liikkumista. Nämä taidot ovat lapsille varmasti hyödyllisiä ja he tarvitsevat näitä taitoja elämässään. Moni isovanhempi koki olevansa hemmottelija ja tekevänsä lastenlasten herkkuruokia. Moni isovanhempi halusi olla turvallinen, kuunteleva ja helposti lähestyttävä. Eräs isoäiti halusi olla perinteiden ja tapojen siirtäjä. Kivirannan (2014, 30) tekemän tutkimuksen mukaan lasten mielestä parasta yhteistä tekemistä oli leikkiminen ja liikkuminen. He myös leipoivat ja laittoivat ruokaa yhdessä. Hetket olivat opettavaisia lapsenlapsille.

Nykyajan ”mummottaminenkin” sisältää siis paljon perinteisen isoäidin piirteitä: ruokkimista, hemmottelua, hoitoa ja huolehtimista. Perinteiset isoäidit pelaavat ja leikkivät, rakentavat juna- ja autoratoja tai valmistavat laivoja, lentokoneita, pajupillejä, jousipyssyjä. Isovanhemmat omistavat usein kesämökkejä, jossa kalastetaan, marjastetaan ja sienestetään. Juhlapyhinä kokoonnutaan mummolaan ja se liittyy sukupolvia yhteen. (Ijäs 2004, 89–92).

Kolmas tutkimuskysymykseni oli: Millaista on isovanhempien antama tuki lapsiperheille? Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että eniten annettiin käytännön tukea kuten lastenhoitoapua, kodinhoitoapua, remontointi- ja korjausapua sekä kuljetetaan lastenlapsia harrastuksiin. Isovanhempien nimi oli myös asuntolainapapereissa. Isovanhemmat antoivat myös henkistä tukea, esimerkiksi avioeron, työttömyyden, parisuhdekriisin tai sairastumisen kohdatessa perhettä. Isovanhemmat halusivat tukea myös vanhempien parisuhdetta antamalla heille mahdollisuuden viettää kahdenkeskistä aikaa.

Taloudellista tukea annettiin eniten nimipäivinä, syntymäpäivinä ja jouluna. Sitä annettiin myös jonkin verran työttömyyden kohdatessa lapsen vanhempia tai lasten harrastuksiin. Isovanhemmat tukivat lapsiperhettä tarvittaessa oman elämäntilanteen ja taloudellisen tilanteen mukaan. Kivirannan (2014, 30) tutkimuksen mukaan isovanhemmat olivat suureksi avuksi lapsiperheelle.

Isovanhempien yleisin tuen muoto oli taloudellinen tuki. Isovanhemmat ostivat lapsille vaatteita, leluja ja liikuntavälineitä sekä avustivat perheen lomamatkoja. Isovanhemmat auttoivat kuitenkin eniten lastenhoidossa viikoittain, kun taloudellinen apu on epäsäännöllistä.

Taloudellista tukea annetaan jokapäiväisiä menoja, kuten ruokaa, vaatteita ja asumista varten. Tukea annetaan myös talon tai asunnon ostamiseen tai sen remontoimiseen. Taloudellista apua on rahallisen avun lisäksi lainat, perinnöt ja rahalahjat. (Haavio-Mannila, Majamaa, Tanskanen ym., 2009, 58–61.) Käytännön tukea on erilainen konkreettinen toiminta. Vaarit antavat rakennus- ja remontointiapua. Mummot antavat apua kotitöissä, lemmikkieläinten hoidossa, lastenhoidossa ja lomanviettoon liittyvissä asioissa. Isovanhemmat saattavat olla lapsenlapsensa kanssa, jos vanhemmilla on iltamenoja ja omia harrastuksia. (Haavio-Mannila ym., 2009, 55–58.)

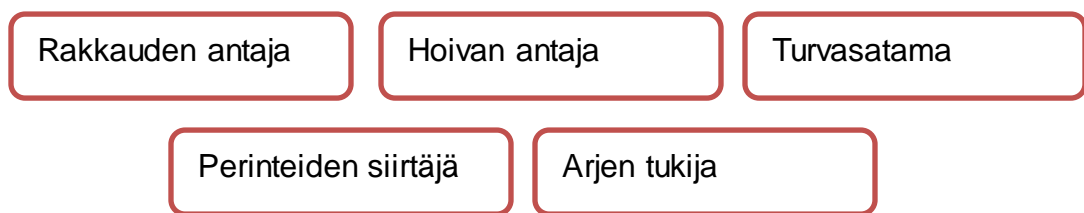
Isovanhemmat eivät kokeneet lastenkasvatusvastuun olevan tärkein tehtävä isovanhemmuudessa, vaan lasten kasvatusvastuu oli vanhemmilla. Vanhempien laattimia kasvatussääntöjä ja periaatteita pyrittiin kunnioittamaan. Isovanhemmat kokivat, että heidän välinsä lasten vanhempien kanssa olivat hyvät ja asioista pyrittiin sopimaan. Isovanhempien mielestä oli tärkeää, että lastenlapsilla oli hyvä turververkko ympärillään ja varsinkin joulu koettiin tärkeäksi perhejuhlaiksi. Tärkeäksi koettiin myös omien lasten sisaruussuhteet ja lastenlasten serkkusuhteet.

Isovanhemmat kokivat, että heidän antamansa tuki lapsiperheille oli todella tärkeää ja merkityksellistä ja sitä arvostettiin suuresti. Tuella oli merkitystä kiireisen arjen pyöryksessä ja se auttoi elämässä eteenpäin. Vuorotyöläisten lapsiperheiden isovanhempien antama tuki oli isossa roolissa vanhempien työvuorojen ja lastenhoidon järjestämisessä. Isovanhemmat kertoivat, että heillä oli oikeus kieltäytyä lastenhoidosta. Heillä oli myös oma elämä, ystävät ja omat menot. He hoitivat omaa jaksamistaan esimerkiksi ulkoillen, lukien ja tehden käsitöitä.

Tanskasen (2014, 59) väitöskirjasta selviää, että isovanhempien tuki on yhteydessä vanhempien lastenhankintaan ja lasten hyvinvointiin. Kaikilla isovanhemmilla ei ole samanlaista vaikutusta ja erityisesti äidinäidin merkitys korostuu. Lasten ja lastenlasten tukeminen voi tuottaa kokonaiskelpoisuushyötyä isovanhemmille.

Käytännössä lastenlasten elämään osallistuminen voi tuoda isovanhempien elämään sisältöä, joka auttaa heitä pysymään terveinä. Vanhempien näkökulmasta isovanhempien tuki auttaa työ- ja perhe-elämän yhteensovittamista ja mahdollistaa vanhempien työllistymisen.

Vilenin, Vihusen ja Vartiaisen ym. (2013, 118–119) mukaan vanhemmuuden roolikartan päärooleja ovat: **rakkauden antaja, elämän opettaja, ihmissuhdeosaaaja, rajojen asettaja ja huoltaja.**

Kuvio 2. Isovanhemmuuden roolikartta

Teoriaan ja tutkimustuloksiin perustuen mielestäni isovanhemmuuden päärooleja ovat **rakkauden antaja, hoivanantaja, turvasatama, perinteiden siirtäjä ja arjen tukija.** (Kuvio 2.)

Mielestäni isovanhemmuuden tärkein tehtävä oli **antaa rakkautta** ja rakastaa ehdoitta. Lastenlasta ei voi koskaan rakastaa liikaa ja hänelle tulee antaa ihailua, haleja ja hellyyttä. Lapset ovat yksilöitä ja heitä tulee kannustaa sekä kehua tasaapuolisesti. Isovanhemmuus on elämänpituinen tehtävä, johon tulee sitoutua kuin kunniatehtävään ja olla läsnä lapsen elämässä. Isovanhemmat tukivat lapsiperhettä **hoivan antajana** ja kasvattajana, mutta heidän olisi hyvä tehdä vanhempien kanssa omat pelisäännöt, miten mummolassa tai vaarilassa toimitaan. Näin vähennetään mahdolliset konfliktit vanhempien ja isovanhempien välillä.

Nykypäivän muuttuvassa maailmassa isovanhemmat olivat lastenlasten **turvasatama** ja edustivat pysyvyyttä ja kiireetöntä yhdessä oloa lasten arjessa. Isovanhemmat opettivat luottamusta ja avoimuutta heille sekä toimivat sovinnon rakentajana vanhempien ja lasten välillä. Isovanhemmat olivat **perinteiden siirtäjiä** sukupolvelta toiselle ja kertoivat tarinoita suvun eri vaiheista.

Muistorikkaat hetket isovanhemman ja lapsenlapsen välillä säilyvät mielessä pitkään. Isovanhemmat kuvailivat roolejaan olevan helposti lähestyttävä, turvallinen ja läsnä oleva isovanhempi, lapsirakas vanhan ajan isovanhempi sekä perinteiden siirtäjä.

Isovanhemmat olivat **arjen tukijoita** lapsiperheen arjessa. He antoivat käytännön apua, henkistä ja taloudellista tukea lapsiperheen arjessa. Annettu tuki helpotti lapsiperheen arkea ja auttoi elämässä eteenpäin. Isovanhemmat kokivat tuen olevan tärkeää ja arvostettua.

Mietin sitä, että miten valitut haastateltavat vaikuttivat saatuun tutkimustulokseen. Haastateltavista osa oli vielä työelämässä ja osa oli jo eläkkeellä. Osa asui lähempänä lastenlapsia kuin toiset. Osalla oli enemmän lastenlapsia kuin toisilla. Osa isovanhempien ja lasten vanhempien perheistä oli uusperheitä. Osa isovanhemmista oli nuorempia ja hyväkuntoisempia kuin toiset. Nämä kaikki seikat kuten ikä, elämäntilanne, fyysinen kunto, taloudellinen tilanne ja välimatkat sekä lastenlasten lukumäärä vaikuttivat isovanhempien antamaan tukeen lapsiperheille. Isovanhemmat ovat aina yksilöitä eikä yhtä yhtenäistä kuvaa isovanhemmudesta voi saada.

Tutkimuksen perusteella ja teoriaan nojaten voidaan todeta, että isovanhemmat ja heidän roolinsa sekä heidän antamansa tukensa lapsiperheelle oli todella tärkeää ja merkittävää heille itselleen, lapsiperheille ja lastenlapsille.

He olivat sukupolvensa vanhimpia, joilla oli elämäkokemusta ja arvokasta tietoa siirrettäväksi sukupolvien ketjussa eteenpäin. Isovanhemmuus antoi paljon heille isovanhemmille. Se oli rakkaudentäyteistä ja he nauttivat saadessaan viettä aikaa lastenlasten kanssa. Isovanhemmuus vaikutti kokonaisvaltaisesti isovanhempien hyvinvointiin.

Tutkimustuloksista yllättävä asia oli se, että huonot välit miniöihin tai vävyihin saattoi aiheuttaa sen, että he eivät päästä lastenlapsiaan mummolaan. Tutkimukseni perusteella haastatellut isovanhemmat olivat kuitenkin turvallisia aikuisia, joiden läsnäolo vaikutti myönteisesti lapsen kasvuun ja kehitykseen. Lapselle jää tärkeitä muistoja isovanhemmistaan, kun hän saa viettä aikaa mummon ja vaarin kanssa elämänpolun alkutaipaleella ja kasvaessa kohti aikuisuutta.

Tutkimustuloksista olikin mukava lukea, että isovanhemmat ja lastenlapset viettivät yhdessä aikaa tehden monenlaisia asioita. Isovanhemmat olivat perinteen siirtäjiä ja opettivat myös tärkeitä elämäntaitoasioita, kuten marjastusta, sienestystä ja luonnossa kulkemista sekä soutamista. Lastenlapset opettivat isovanhempia käyttämään teknisiä laitteita, kuten iPadiä ja kännykkää. Lastenlapsiin pidettiin yhteyttä myös soittamalla Skype -puheluja. Isovanhemmat olivat ajan hengessä mukana ja taitojen opettaminen oli vastavuoroista. Mukavaa oli myös huomata, että isovanhemmat tukivat vanhempien parisuhdetta, koska se vaatii työtä ja tahtoa sitoutua. Isovanhemmat myös tukivat omaa jaksamistaan kukin omalla tavallaan viettämällä vapaa-aikaa yksin, yhdessä tai ystävien kanssa.

8 POHDINTA

Kävin ikääntyminen ja elämäkulku – sektoriopinnot ja jatkoin ammatillista esseeni opinnäytetyöksi. Opinnäytetyössäni huomioin sosionomin (AMK) – kompetenssit joita oli yhteensä kuusi. Näitä olivat eettinen osaaminen, asiakastyöosaaminen, palvelujärjestelmäosaaminen, kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen, tutkimuksellinen kehittämisosaaminen sekä johtamisa osaaminen (ECTS -kompetenssit). (TAMK sosiaali ala [viitattu 16.11.2017].) Pohdin opinnäytetyötäni isovanhemmudesta sosionomin (AMK) osaamiseni perusteella.

Isovanhemmuus oli tärkeä ja ajankohtainen asia. Isovanhemmuus oli uusi ja ihana elämänvaihe. Se oli suuri lahja ja palkinto omien lasten jälkeen. Isovanhemmilla oli tärkeä rooli lapsiperheen auttamisessa. Isovanhemmat antoivat käytännön tukea, henkistä ja taloudellista tukea lapsiperheelle oman elämäntilanteen ja hyvinvointinsa mukaan. Annettu tuki helpotti lapsiperheen elämää ja auttoi elämässä eteenpäin. Isovanhemmuus koettiin voimaannuttavaksi tekijäksi elämässä isovanhempien kokemusten perusteella.

Kansainvälistä isovanhempien päivää vietetään lokakuun kolmantena sunnuntaina. Mielestäni oli hienoa, että isovanhemat ovat saaneet oman merkkipäivän kalenteriin, koska he ansaitsivat sen. Muinakin päivinä isovanhemmuus oli ihan yhtä tärkeää. Osa isovanhemmista oli työelämässä ja Suomen hallituksen olisi mielestäni hyvä toteuttaa perhevapaiden uudistamisen yhteydessä myös isovanhemmille omat hoitovapaat. Jos tällainen uudistus toteutuisi, niin työssä käyvillä isovanhemmilla olisi mahdollisuus anoa työnantajaltaan isovanhempien hoitovapaata ja osallistua lapsiperheen tukemiseen entistä helpommin.

Sosionomina (AMK) ymmärsin isovanhemmuuden tärkeyden ja kolmen sukupolven merkityksen toisilleen. Lastenlapset voimaannuttivat isovanhempaa, koska isovanhemmuus antoi paljon iloineen ja murheineen. Isovanhemmat pääsivät osallisiksi lapsenlapsen elämään.

He hoitivat lastenlastaan ja pääsivät osallistumaan päiväkodin isovanhempien päivään tai he veivät lastenlapsia kerhoon ja harrastuksiin. Isovanhemmat tekivät vapaaehtoistyötä hoitaen rakkaudella lastenlapsiaan.

Isovanhemmat saattoivat asua ennen samassa pihapiirissä lapsiperheen kanssa, kun elettiin maatalousyhteiskunnassa. Isovanhemmat olivat lapsiperheen arjessa mukana ja osallistuivat lastenlasten hoitoon maataloustöiden ohessa. Lastenlapset saattoivat myös osallistua maatalon töihin oman ikänsä ja taitojensa mukaan. Elämä oli ennen yhteisöllisempää. Nykyään osa isovanhemmista asui lapsiperheitä lähellä ja pystyi osallistumaan lastenlasten elämään ja tukemiseen.

Lasten vanhemmista monet olivat töissä ja lapset päivähoidossa. Isovanhempia tarvittiin avuksi hoitamaan lastenlapsia, esimerkiksi lapsen sairastuessa. Alle 10-vuotiaan lapsen vanhemmalla oli oikeus jäädä hoitamaan sairasta lastaan kotiin kolmeksi päiväksi, mutta osa vanhemmista ei pystynyt jäämään pois työstään. Isovanhempaa tarvittiin avuksi myös lapsen mennessä kouluun, kun lapsilla oli lyhyemmät koulupäivät ja iltapäiväkerhomahdollisuutta ei ollut.

Isovanhemmat helpottivat vuorotyössä olevien vanhempien työn ja lastenhoidon yhteensovittamista, koska se oli haastavaa. Perheessä voi olla toinen tai molemmat vuorotyössä ja tällöin isovanhempi oli kullanarvoinen apu lastenlasten hoitamisessa sekä arjen pyörittämisessä. Isovanhemmilla oli myös tärkeä tehtävä kun he tukivat koko lapsiperheen hyvinvointia antamalla lasten vanhemmille kahdenkeskistä aikaa.

Kuitenkin osa isovanhemmista ja lapsiperheistä asuivat kaukana toisistaan ja isovanhemmat näkivät lastenlapsiaan harvoin. Yhteydenpitovälineet kehittyivät nopeasti ja perinteisten puhelinten rinnalle tulikin uusia yhteydenpitovälineitä ja –muotoja, kuten kännykät ja Skype -puhelut. Tänä päivänä yhteydenpitoon oli myös erilaisia älypuheliiniin ladattavia sovelluksia, kuten Facebook, Instagram ja What's app. Nämä vaativat Internet – liittymän älypuheliimeen.

Kirjallisuutta isovanhemmuudesta oli mielestäni vähän ja osa kirjoista oli vanhempia. Laadullisen tutkimuksen tekemisestä kirjallisuutta oli hyvin saatavilla. Tutkimusteoria tuki hyvin tutkimustuloksia.

Isovanhemmuudesta oli tehty aiemmin opinnäytetöitä sekä lastenlasten että isovanhempien kokemuksia tarkastellen. Aiheesta oli myös väitöskirja. Aikaisemmissa kahdessa valitsemassani tutkimuksissa tulokset olivat samanlaisia kuin omassa tutkimuksessani. Hankkeita on myös isovanhemmuudesta.

Eroavaisuuksia esiintyi johtuen esimerkiksi tutkimuksen kohderyhmästä. Opinnäytetyössäni tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus toteutuivat hyvin. Sain tutkimukseeni erilaisia ja monipuolisia haastateltavia ja haastattelut sujuivat hyvin. Olin haastattelijana puolueeton ja haastatteluympäristö oli rauhallinen. Haastateltavien henkilöllisyys pysyi salassa ja tutkimuksen litteroidut aineistot ja tiedostot tuhottiin.

Opinnäytetyöprosessi on ollut pitkä ja kärsivällisyyttä vaativa, mutta opettavainen. Välillä olen tuntenut epätoivoa, kun tutkimus ei ole edistynyt. Olen aloittanut opinnäytetyön tekemisen syksyllä 2014. Haastattelut olen tehnyt keväällä 2015 ja tarkoitus oli jatkaa opinnäytetyön tekemistä syksyllä 2015. Kesä 2015 oli töissä kiireinen ja minulla todettiin syksyllä 2015 vasemman olkapään kiertäjäkalvosin oireyhtymä. Tästä syystä olin töistä sairauslomalla enkä voinut tehdä opinnäytetyötänikään. Vaihdoin työtehtävää saman organisaation sisällä alkuvuodesta 2016 ja uuden työtehtävän opettelu oli haastavaa, josta syystä opinnäytetyöni tekeminen on viivästynyt. Lisäaikaa anomalla on nyt päästy tähän pisteeseen, että vihdoin opinnäytetyöni tekeminen on jatkunut ja edistynyt ja vihdoin valmistun.

Idea opinnäytetyöhöni tuli ammatillisen esseeni pohjalta. Jatkoin ammatillista esseetäni opinnäytetyöksi ja keräsin lisää lähteitä teoriaosaan. Minulla oli pohjana hyvä teoriaosa ammatillisesta esseestäni, johon halusin löytää vielä lisää teorian tietoa. Haastattelujen jälkeen aloin analysoimaan tutkimustuloksia ja se oli mielestäni mukavin ja mielenkiintoisin osa opinnäytetyötäni. Löysin paljon samankaltaista asiaa teoriasta, aikaisemmista tutkimuksista ja tutkimustuloksistani. Aihe oli minulle myös henkilökohtainen, koska oma isoäitini oli minulle tosi tärkeä ja hän oli minulle rakkauden antaja, hoivan antaja, turvasatama ja perinteiden siirtäjä sekä arjen tukija.

Halusin tehdä opinnäytetyön yksin, koska aiheeni oli henkilökohtainen, toisaalta opinnäytetyö olisi valmistunut nopeammin, jos sitä olisi tehnyt kaksi henkilöä.

Aikatauluista olisi tullut pidettyä paremmin kiinni, koska kyseessä olisi ollut toisenkin henkilön valmistuminen.

Opinnäytetyön tekeminen opetti minulle laadullisen tutkimuksen tekemistä ja raportointia, tiedonhakua ja organisointikykyä sekä reflektointia. Pohdin oppimaani sosionomin (AMK) kompetenssien pohjalta. Minä opin tästä prosessista tärkeitä asioita sosionomin (AMK) ammatillisuuden kannalta.

Olin enemmän käytännön ihminen kuin teoreetikko ja lähdekirjallisuuden hankkiminen ja lähteiden merkitseminen oli minulle haasteellista. Kirjoittajana olin luova ja kirjoitustaitoni oli hyvä perustuen edellisiin ammatteihini. Joskus ilmaisin omia mielipiteitäni melko voimakkaasti tekstissä ja niihin ohjaajani ohjeisti minua tekemään muutoksia. Ohjaajani oli kärsivällinen opinnäyteprosessissani ja kyseli aina väliaikatietoja kirjoittamisestani. Ohjaus oli kannustavaa ja palaute rakentavaa. Mielenkiintoni opinnäytetyöhöni säilyi koko prosessin ajan. Opinnäytetyötäni voisi jatkaa lisäämällä siihen isovanhempien roolin lasten huoltajana tai sijaishuoltajana eli ottamalla mukaan lastensuojelun näkökulmaa.

Uskoin, että tästä opinnäytetyöstäni olisi apua muille opinnäytetyön tekijöille. Halusin tuoda esille isovanhemmuuden merkityksen ja roolit sekä isovanhempien antaman tuen tärkeyden yhteiskunnassa. Halusin lisätä isovanhempien arvostusta ja herättää keskustelua Suomen juhliessa 100-vuotisjuhlaansa. Opinnäytteeni tutkimustuloksia voisivat hyödyntää kaikkien sosiaali- ja terveysalan opiskelijat ja työntekijät. Tuloksia voisivat hyödyntää myös muiden alojen opiskelijat ja työntekijät omassa elämässään.

LÄHTEET

Ahokas, B. Runoja vauvalle – onnitelut isovanhemmille. [Verkkosivu]. [Viitattu 12.11.2017].
 Saatavana:

<http://birgitmummu.vikki.fi/Runous/BiginRUNOT/Vauvarunot.htm>

Alitolppa-Niitamo, A. & Säävälä, M. 2010, Isovanhemmuus liikkuvuuden maailmassa. Teoksessa Fågel, S., Rotkirch, A. & Söderling, I. (toim.) Farkkumummoja ja pehmovaareja – uusia ikkunoita isovanhemmukseen. Helsinki: VL-Markkinointi Oy. 138–141.

Arajärvi, T. 1995. Hyvä isovanhemmuus. Porvoo: WSOY.

Chambers, P., Allan, G., Phillipson, C. & Ray, M. 2009. Family Practises in Later Life. Bristol. United Kingdom: The Policy Press.

Connidis, I. 2010. Family Ties & Aging. Second Edition. California. United States of America: Pine Forge Press.

Dieckmann, M. 2002. Ikiomat isovanhemmat. Klaukkala: Recallmed Oy.

Eskola, J. & Vastamäki, J. 2015. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa Valli, R. & Aaltola, J. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Jyväskylä: PS-kustannus, 35–43.

Fågel, S. 2010. Isovanhemmuutta sukupolvien ketjussa – kurkistus suurten ikäluokkien lapsuuteen. Teoksessa Fågel, S., Rotkirch, A. & Söderling, I. (toim.) Farkkumummoja ja pehmovaareja – uusia ikkunoita isovanhemmukseen. Helsinki: VL-Markkinointi Oy. 65–66.

Haavio-Mannila, E. 2010. Isoisoäidin ja tutkijan näkökulma isovanhemmukseen. Teoksessa Fågel, S., Rotkirch, A. & Söderling, I. (toim.) Farkkumummoja ja pehmovaareja – uusia ikkunoita isovanhemmukseen. Helsinki: VL-Markkinointi Oy. 104.

Haavio-Mannila, E., Majamaa, K., Tanskanen, A., Hämäläinen, H., Karisto, A., Rotkirch, A. & Roos, JP. 2009. Sukupolvien ketju. Suuret ikäluokat ja sukupolvien välinen vuorovaikutus Suomessa. Helsinki: Kelan tutkimusosasto.

Hiila, H. 2010. Kansainvälistyvä isovanhemmuus. Teoksessa Fågel, S., Rotkirch, A. & Söderling, I. (toim.) Farkkumummoja ja pehmovaareja – uusia ikkunoita isovanhemmukseen. Helsinki: VL-Markkinointi Oy. 137.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press Oy Yliopistokustannus, HYY yhtymä.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2010. Tutki ja kirjoita. 15 – 16 painos. Helsinki: Tammi.

Ijäs, K. 2004. Isovanhemmat muutosten keskellä. Helsinki: Kirjapaja Oy.

- Kahri, M. 2012. Isovanhempien kokemuksia isovanhemmuudesta. [verkkojulkaisu]. Oulu. Oulun seudun ammattikorkeakoulu. Sosiaalian koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [viitattu 27.10.2017] Saatavana https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/58358/Marika_Kahri.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Kiviranta, S. 2014. Lapsiperheiden kokemuksia isovanhempien roolista ja merkityksestä lapsen kasvulle ja kehitykselle. [Verkkojulkaisu]. Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Sosiaalian koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [viitattu 27.10.2017] Saatavana: http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/74387/kiviranta_satu.pdf.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Laru, S., Oulasmaa, M. & Saloheimo, A. 2010. Isovanhemmuuden eri muodot ja haasteet. Teoksessa Fågel, S., Rotkirch, A. & Söderling, I. (toim.) Farkkumummoja ja pehmoaareja. – uusia ikkunoita isovanhemmuuteen. Helsinki: VL-Markkinointi Oy. 105–108, 110.
- Lumme-Sandt, K. & Pietilä, I. 2014. Isoisyys. Teoksessa Eerola, P. & Mykkänen, J. (toim.) Isän kokemus. Helsinki: Gaudeamus. 143–146.
- Malmberg, R. 1994. Isoäidin onnea. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.
- Mazzarella, M. 2008. Illalla pelataan Afrikan tähteä. Isovanhemmista ja lapsenlapsista. Ruotsi: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Posti, P. 2002. Ihana isovanhemmuus. Lapsen maailma. 12 (9). 26–27.
- Rantala, J. 2014. Äiti, älä tottele! (Kaiken maailman kasvatusoppaita). Juva: Gummerus Kustannus Oy.
- Rotkirch, A. 2014. Yhdessä. Lasten kasvatus ei ole yksilölaji. Helsinki: Werner Söderström Oy.
- Taipale, V. 2002. Isoäitikirja. Helsinki: WSOY.
- Taipale, V. 2017. Isoäitikirja. 2. uudistettu painos. Helsinki: Into Kustannus Oy.
- TAMK sosiaalia. Sosiaalian kompetenssit. [Verkkosivu]. [Viitattu 16.11.2017]. Saatavana: <http://sosiaalia.blogs.tamk.fi/aloitussivu/sosiaalian-kompetenssit/>
- Tanskanen, A. 2014. The Impact of Grandparental Investment on Mother's Fertility Intentions in four European Countries. Academic Dissertation. Helsinki: Väestön tutkimuslaitos, Väestöliitto.
- Tulusto, R. & Kukkumäki, H. 2010. Lupa ryppyillä. Ikääntymisen ihanuus. Porvoo: Minerva Kustannus Oy.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Vehmaskoski, M. 1989. Äijät ja ämmät, vaarit ja muorit. Isovanhempien nimitykset suomen murteissa. [Verkkolehtiartikkeli]. Kielikello 3(4). [Viitattu 9.11.2017]. Saatavana: <http://www.kielikello.fi/index.php?mid=2&pid=11&aid=1048>

Vilen, M., Vihunen, R., Vartiainen, J., Siven, T., Neuvonen, S. & Kurvinen, A. 2013. Lapsuus erityinen elämänvaihe. Helsinki. Sanoma Pro Oy.

Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Wilska, T-A. 2010. Isovanhemmat lapsiperheiden taloudellisena turvana. Teoksessa Fågel, S, Rotkirch, A. & Söderling, I. (toim.) Farkkumummoja ja pehmovaareja – uusia ikkunoita isovanhemmukseen. Helsinki: VL-markkinointi Oy. 23–32.

LIITTEET

Liite 1. Teemahaastattelurunko

Liite 2. Saatekirje

Liite 3. Suostumuslomake

Liite 4. Tukikyselylomake

LIITE 1. Opinnäytetyön teemahaastattelun runko

1 Isovanhemmuuden merkitys

- 1.1 Kerro omista isovanhemmistasi.
- 1.2 Mitä isovanhemmuus on mielestäsi?
- 1.3 Miten isovanhemmuus eroaa ennen ja nyt?
- 1.4 Mitä isovanhemmuus sinulle merkitsee?
- 1.5 Millainen on hyvä tai huono isovanhempi?

2 Isovanhemmuuden roolit

- 2.1 Montako lastenlasta sinulla on? Minkä ikäisiä he ovat?
- 2.2 Kuinka kaukana lapsenlapsesi asuu?
- 2.3 Miten usein tapaat lapsenlastasi? Tapaatko mielestäsi riittävästi?
- 2.4 Mitä teet lapsenlapsesi kanssa?
- 2.5 Miten muuten pidät yhteyttä lapsenlapseesi?
- 2.6 Miten kuvailisit itseäsi isovanhempänä?

3 Isovanhempien antama tuki lapsiperheelle

- 3.1 Millaista tukea annat lapsiperheelle?
- 3.2 Miten usein tuet lapsiperhettä?
- 3.3 Millaista on vuorovaikutus isovanhemman ja lapsiperheen välillä?
- 3.4 Mitä tukeksi merkitsee lapsiperheelle?
- 3.5 Miten tuet omaa jaksamistasi isovanhempänä?

LIITE 2. Saatekirje

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

SAATE

Sosiaalialan yksikkö

Sosiaalialan koulutusohjelma

3.3.2015

Arvoisat isovanhemmat

Olen sosionomi (AMK) opiskelija Seinäjoen ammattikorkeakoulusta ja teen opin-
näytetyönä tutkimuksen Isovanhemmat lapsiperheen tukena – mitä isovanhem-
muus on, mikä rooli isovanhemmilla on ja miten isovanhemmat tukevat lapsiper-
hettä?

Toivon teiltä löytyvän aikaa haastatteluuni, koska vastauksenne antavat minulle
arvokasta tutkimustietoa tärkeästä aiheesta – isovanhemmuudesta.

Tutkimustulokset käsitelen luottamuksellisesti ja nimettöminä. Tutkimustuloksia
käytän anonyymisti opinnäytetyössäni, joka julkaistaan Theseuksessa.

Voitte ottaa minuun yhteyttä tarvittaessa sähköpostilla tai puhelimitse.

Kiitos vaivannäöstänne.

Ystävällisin terveisin

Anne Kivimäki

anne.kivimaki@seamk.fi

0400 805 001

LIITE 3. Suostumuslomake

Seinäjoen ammattikorkeakoulu

SUOSTUMUS

Sosiaalialan yksikkö

Sosiaalialan koulutusohjelma

3.3.2015

Suostun haastatteluun ja antamia tietojani saa nimettömänä käyttää Anne Kivimäen opinnäytetyössä Isovanhemmat lapsiperheen tukena ja julkaista Theseuksessa.

Seinäjoella 3.3.2015.

LIITE 4. Tukikyselylomake**TAUSTATIEDOT**

1. Vastaajan ikä _____ vuotta.

2. Vastaaja _____ äiti
_____ isä
_____ joku muu _____.

3. Perheen koko _____ henkilöä.

4. Perheen muoto _____ ydinperhe
_____ yksinhuoltajaperhe
_____ uusperhe
_____ muu, mikä? _____.

5. Alle kouluikäisten lasten lukumäärä _____.

6. Alle kouluikäisten lasten iät _____ vuotta.

7. Lasten elossa olevien isovanhempien lukumäärä _____.

8. Isovanhempien iät _____ vuotta.

9. Lähin isovanhemmista asuu noin _____ kilometrin päässä.

10. Lasten vanhemmista

_____ molemmat käyvät töissä kodin ulkopuolella

_____ toinen käy töissä kodin ulkopuolella

_____ toinen tai molemmat ovat työttömiä

_____ toinen on kotiäiti / koti-isä.

YHTEYDENPITO JA YHDESSÄ OLEMINEN

11. Kuinka usein lapsi tapaa jonkun isovanhemmistaan?

_____ 1 – 7 kertaa viikossa

_____ 1 – 4 kertaa kuukaudessa

_____ 1 – 12 kertaa vuodessa

_____ harvemmin kuin kerran vuodessa.

12. Millä muulla tavoin lapsi on yhteydessä isovanhempiinsa? Voit valita useamman vaihtoehdon.

Hän on yhteydessä _____ puhelimitse

_____ postitse

_____ sähköpostitse

_____ Skypen kautta

_____ muuten, miten?

_____.

_____ ei mitenkään.

13. Mitä lapsi tekee isovanhempien kanssa? Voit valita useamman vaihtoehdon.

Lapsi _____ leikkii

_____ osallistuu kirjojen tai lehtien lukemiseen

- laulaa, soittaa tai kuuntelee musiikkia
 piirtää, askartelee tai tekee käsitöitä
 tekee kotiaskareita
 liikkuu luonnossa tai harrastaa yhdessä
 käy erilaisissa tapahtumissa
 katsoo televisiota, videoita tms.
 pelaa pelejä
 jotain muuta, mitä? _____

14. Miten isovanhempi auttaa lapsiperhettä? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- Se on
- hoivan antamista lapselle
 kotitöissä auttamista
 harrastuksiin viemistä
 remontointi- ja korjausapua
 neuvoja ja opastusta
 taloudellista apua
 jotain muuta, mitä? _____

15. Onko alle kouluikäinen lapsi tekemisissä isovanhempien kanssa mielestäsi

- liian vähän, mistä asia mielestäsi johtuu? _____
 _____
 sopivasti
 liian paljon, mistä asia mielestäsi johtuu?
 _____